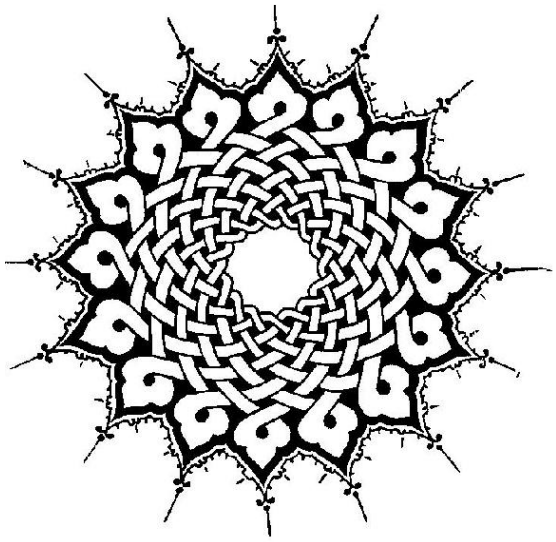
RİSÂLE-İ AĞLAR BABA

Tefsîr-i "İnnâ Enzelnâ" Sûresi

(KADR SÛRESİ TEFSÎRİ VE ŞEM'ÛNU'L-GÂZİ KISSASI)

AĞLAR BABA

2017

1881-1958

Hazırlayân: Ziya AÇIKGÖZ

AĞLAR BABA'NIN KISA HAYAT HİKÂYESİ

Ağlar Baba, *nakşibendî-hâlidî* meşahıyından Bayburt'lu ***İrşâdî Baba***'nın (1790-1865) torunu ve aynı zamanda manevi halefidir. Bayburt'un Siptoros (Oruçbeyli) köyünde 1881 yılında doğmuştur.

Ağlar Baba'nın dedelerinin kökeninin *Kasr-ı Ârifân*'a (Buhâra'ya on km. mesafede, *Hâcegân Silsilesi'*nin önemli isimlerinin de yaşadığı bir köy) uzandığı rivayet edilmektedir. Buna göre, asıl ismi *Salih* olan *İrşâdi Baba*'nın babası *Selim* (1740-1803), *Bağdat, Şam* ve *Halep* üzerinden Anadolu'ya geçmiş; çeşitli illeri dolaştıktan sonra *Erzincan*'a ulaşmıştır. ***Selim***'in, hatta oğlu *İrşâdî*'nin burada, ***Terzi Baba*** olarak bilinen ***Vehbî Hayyâtî*** (1777-1848) ile görüştüğü rivayet edilmekte ise de buna dair kesin bir belge/ bilgi yoktur.

Selim daha sonra *Erzurum'*a, ardından *Bayburt*'a göçmüş; burada önce *Seyyid Yakup* yaylasında bir süre yaşadıktan sonra *Zargıdı* (Sindenli) köyüne yerleşmiştir. ***İrşâdî Baba***'nın burada doğmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Medrese tahsili görmüş olan oğul *İrşâdî,* babası *Selim'*in Zargıdı'da vefatının ardından, ***Siptoros*** (Oruçbeyli) köyüne yerleşmiş; burada bir yandan rençberlik bir yandan imamlık yapmıştır. *Hızır*^{AS} vasıtası ile irşâd edilen, mahlasını dahi ondan alan ***İrşâdî Baba,*** şiirlerini toplayân divanı ve bir iki küçük risale yanında ***'Kısas-ı Enbiyâ'*** isimli manzum bir esere başlamış ve çok büyük bir kısmını yazmış; bazı bölümlerini eksik bıraktığı bu eseri, torunlarından birinin tamamlayacağını söylemiştir. Bu eser, birinci dünya savaşında kaybolmuş; sonra bir şekilde tekrar aileye ulaşmıştır.

İrşadi Baba'nın oğullarından ***Ahmed Küşâdî*** de kalem sahibi bir sûfi olmakla birlikte, babasından değil başka bir şeyhten intisaplıdır. ***Ağlar Baba, Ahmet Küşâdî***'nin oğludur ve asıl adı da dedesinin mahlası olan ***İrşâdi***'dir. Annesinin adı *Ümmügülsüm*'dür. Üç erkek bir de kız kardeşi vardır. Önce köyünde sonra *Bayburt*'ta bir süre medrese tahsili görmüştür. On beş yaşında iken, günlerce süren gayriiradi bir ağlama dönemi yaşamış; bu, babası tarafından, dedesinin haline varis olacağına işaret sayılmıştır.

Rus ve Ermeni işgalinde İç Anadolu'ya yapılan mecburi göçün ardından tekrar Bayburt'a dönen *Ağlar Baba,* otuzlu yaşlarında yeni bir ağlama sürecine girmiş; bu hal yoğun olarak on üç yıl sürmüş; sonra da azalarak devam etmiştir. *Ağlar Baba* bu halin başlangıcında rüya/ fehvâ aleminde dedesi ***İrşâdi Baba*** ve ***Vehbî Hayyâtî*** ile görüştüğünü; bu iki zatın ve özellikle de *Kur'ân-ı Kerim'*in kendi mürşidleri olduğunu şiirlerinde defalarca vurgulamıştır. Dolayısıyla, zahirde bir mürşidi olmayân ***Ağlar Baba*** meşrep itibariyle *üveysî*dir. Bahsi geçen rüya ve irşad sürecine ilişkin olarak *Kısas-ı Enbiyâ*'nın *sebeb-i te'lif* bölümünde ayrıntılı malumat vardır ve bu bölümün tamamı daha önce baskıya hazırladığımız *Ebyât* kitabının ekleri arasında sunulmuştur.

Sonraki uzun yıllar boyunca, *Siptoros* köyünde, bir yandan fahri cami hocası olarak ve bilâücret görev yapan *Ağlar Baba* öte yandan da ülkenin dört bir yanına yayılan irşad faaliyetini yürütmüş; dedesinin yarım bıraktığı *Kısas-ı Enbiyâ*'nın eksik kısımlarını tamamlamış, *Ebyât* (manzum), *Tasavvuf* ve *Tefsîr-i "İnnâ enzelnâ" sûresi* (elinizdeki manzum risâle) başlıklı üç eser daha yazmıştır. Manzumelerinde ***Ağlar Baba, Ağlar Gülmez*** ve ***Bâkî Baba*** mahlaslarını kullanmıştır.

İki kez evlenen; bu evliliklerden altı çocuğu olan ***Ağlar Baba*** 13 Temmuz 1958 tarihinde kuşluk vakti dâr-ı bekaya irtihal etmiş ve *Siptoros* köyü kabristanında dedesi ve babasının kabr-i şerifleri yanında sırlanmıştır.

Kaddesallahu sirrahum.

Not: Üst kısımlarda yer alan numaralar asıl metindeki sayfa numaralarıdır.

1

RİSÂLE-İ AĞLAR BABA

TEFSîR-İ İNNÂENZELNÂ SÛRESİ

Bismillahirrahmânirrahîm

Murğ-i dilsin rûz-i-şeb durma aman
Lâcivâr mülkünde eylegil figan

Bülbül olup ol şehirde kon güle
Durma ağla her seher gonca güle

Gülü tanı şebneminden, kon dala
Ağla durma orda yalvar Allah'a

Ol gülün üstüne konmagıl ağır
Atla daldan dala sen, Allah çağır

İnme daldan bakmagıl sen gayrıya
Nâşî bağda konma sen bir çalıya

Hayme kurmuş ol gül üstüne *Nebî*
Gir ol hayme altına olma gabî

Haymenin bir kapısı var ey gözüm
Etrafında selviler düzüm düzüm

Hayme altında o güle durma gir
Hikmeti seyret de sen murada er

Âşık olan girer elbet ol bâba
Söylegil evsâfını *Ağlar Baba*

Âşık olan gül dalına konmasa
Haymenin altına başın sokmasa

Belki kondu gül bağında gayrıya
Nâşî bağda figan edir gayrıya

2

Âşık olan murği kuş gibi öter
Her seherde mihrabına ol girer

Hak Teâlâ hikmet izhâr eylemiş
Mihrabın önünde gül halkeylemiş

Âşık olan mihraba ikbâl eder
Mihrabın önünde gülşâna girer

Bülbül olan gülde figanı kurar
Al-yeşil mihraba ol ru'yet kılar

Âhiret nişânlarından bir nişân
Mihraba girdi evvel *Nebî Zîşân*

Şimdi bülbül daha güle konmuyor
Gül kapalı, şebnemini vermiyor

Gül kapanmış hâr içinden çıkmıyor
Leyl ü nehâr gül şâhını gözlüyor

Şâh güle konarsa hâr gülün açar
Bülbül olan ol zaman dala uçar

Ol gülün üstüne sen de konsana
Leyl ü nehâr Allah'a yalvarsana

Gül şâhından esti sana işbu dert
Kon o dala, dalda etmegil inat

Bu cihâna gelen hep oldu fâni
Hâba varma bâKi mekânın tanı

Fâni dünya kimseye mülk olmadı
Hep gelenlerin birisi kalmadı

Bu fâniye asla sen meyleyleme
Geç bâKiye, burda kalırım deme

Bu fânide kimse mekân kılmadı
Pes *Nebî Zîşân* muhalled olmadı

Ölmeden evvel ölüp de sine gir
Allah ile halvet ol murada er

3

Ulvîden çün geldik indik süflîye
Pes gerektir yine gidek ulvîye

Yani bu fâniden uzleti kılak
Rihleti hininde ulvîyi bulak

"*İrci'î*"[1] hitabı çün bir gün gelir
Sanma ki can daima tende durur

Can kafeste daima kalmaz uçar
BâKi mülke ol zaman uçar geçer

ÂKil isen koyup mekr-i fâniyi
Rûz-i-şeb sen taleb eyle bâKiyi

Günbegün zikrini müzdâd eylegil
BâKi mülkün hoş müzeyyen eylegil

Ey bizi halkeyleyen *Yezdân*'ımız
Binbir adlı zü'l-kemâl *Sübhân*'ımız

Yâ ilâhi sen bilirsin halimi
Rûz-i-şeb sen bülbül eyle dilimi

Fazlın erdi yâ *İlâhe'l-âlemîn*
Kalbimi, dilimi sen eyle emîn

Kalbimi dünyaya meyyâl eyleme
Hikmetinden dilimi lâl eyleme

Avn edersen yâ iİâhi *Girdigâr*
Bir hikâye edeyim ben âşikâr

Hâl-i insandan evvel vasfedeyim
Saniyen hikâyeyi nakledeyim

Hak Teâlâ kullarına duyurur
Azamet-i şânı ile buyurur

TahKîk; Allah *Cehîm'*i halkeyledi
Nâr için ekser ins-i-cin eyledi

İns-i-cinnin bir acâip kalbi var
Hayrı, hidâyeti bilmez fikri var

4

Anlar için veçhi üzre gözü var
Hakkı görmez hem bîibret sözü var

Yeri göğü çün tearrâ eylemez
İbret ile çünkü ru'yet eylemez

Çeşm-i basiretleri a'mâ bile
Eyyü vechile bakıp ibret ala

Anlar için sağda solda sem'i var
Hakkı, Kur'ân'ı işitmez üznü var

Anların kulakları (e)samdır velî
İşitmezler hak sözü, doğru yolu

Pes fiilleri de butlân işidir
Eğri sözle *fahşâ-i münkir* işitir

Kalbi hayrı, hüdâyı fikreylemez
Ol zaman kulakları hak söz dinlemez

Kalbi a'mâ, hikmeti ol göremez
Mahlûk-i Hudâ'ya nazar kılamaz

Kalplerinde anların perde olur

Hikmeti fikretmeyip ebter kalır

Hem basiretleri görmez çün izi
Yeri, göğü, ayı, günü, yıldızı

Ru'yet eder amma mânâ alamaz
Nazar edip sâni'ini bulamaz

Çün hakikat sâni'ini bulamaz
Kalb zübânından işaret alamaz

Dil gözü ru'yet eder, *Hak(ı)* bulur
Ol zaman zâhir gözü ibret alır

Çünkü bu göz mânâyı kalbden alır
Yani demek, kalb gözü feyzi verir

Mü'minin cümlesi çün feyze erer
Ekserisi fi'l-i şaKîye girer

5

Fi'l-i şaKî çün ki feyzi alamaz
Kalb zübânı fem zübâna veremez

Anın için hakkı ru'yet edemez
Dünyada ibret nazarla gezemez

Hak Teâlâ insanı halkeyledi
Sağda, solda iki kulak eyledi

Kudretinden gör ki Allah neyledi
Sol kulak zahrında kalb halkeyledi

Kalb gözün açarsa kulaktan açar
Nâsih alır, hak sözü arar seçer

Yani demek; kalbi çün feyzi alır
Kafadaki kalbe ol feyzi verir

Kalb ki hayrı, hüdâyı çün fikreder
Ol fikir çün kalb kulağına erer

Kalb ki hayrı, hüdâyı fikreylemez
Ol zaman kulaklar hak söz dinlemez

Göz, kulak; kârını fuâddan alır
Kalb sönük olursa göz, sem' örtülür

Kul ki bu sıfatla muttasıf olur
Misl-i hayvâna mukarin çün olur

Belki hayvandan anlar mudill olur
Anın için hak tarîKi yitirir

Hayvan olan yolunu güzel bulur
Zarar ziyanını ol tanup bilir

Gafil insan kendini âlâ bilir
Kendini yoldan aşağıya vurur

Bu sıfatla çün olursa bir kişi
Gafil olur, aramaz doğru işi

Oku *Ağlar Baba* Kur'ân'dan delil
Dinleyenler demesinler boş nakil

6

Sanmanız ki yok yere laf eyledim
İşbu âyâten aluben söyledim:

Velekad zere'nâ….

Kul oldur ki dâim Allah eyleye
Ağlayıp halden hâle nakleyleye

Allah'ın zikrine müdâvim ola
Mâlâyâni, gayriden fârig ola

Mâlâyâni, gaybeti terkeyleye
Dört kitaptan sözünü ol söyleye

Nakl ile akl ile *Hakk*'ı birleye
Ru'yet-i eşyaya şefkat eyleye

Kalb oldur ki hikmetini fikrede
Sırr-ı zamîrini kalbde zikrede

Sırr-ı zamîr daima kalbde ola
Sırrile ol cihânı ru'yet kıla

Kalb ki korkar, daima havfli olur
Ru'yet-i eşyâda Allah'ı bulur

Göz oldur ki canda ol canı göre
Neye ru'yet eylese mânâ ala

Yeri, göğü, ayı, günü seyrede
Allah'ın birliğine ikrar ede

Can oldur (ki) canda ol canı bula
Hay olup Allah ile halvet ola

Ol tuyûr bûm gibi mezkete gire
Vahdetin câmın içip necât bula

7

Bûm gibi daima vahdette dura

Leyl ü nehâr Allah'a nâra vura

Dil oldur ki bülbül gibi hem öte
Allah'a, gonca güle figan ede

...fetekûnu lehum kulûbun ya'kılûne bihâ ev âzânun yesmeûne bihâ <u>feinnehâ lâ</u> te'ma'l-ebsâr...

Yeryüzünde gezip dolaşmadılar mı ki, düşünecek kalpleri, işitecek kulakları olsun? (Dolaştılar, ama ibret almadılar). Çünkü gerçekte gözler değil, göğüslerdeki kalpler (kalp gözleri) kör olur. ***(*Hac-46)**

Fem içinde dili çün tahrik ede
Allah ile gonca gülü zikrede

Dil oldur ki rûz-i-şeb murği ola
Dünya sohbetinden epsem lâl ola

Akl oldur ki daima sultan ola
Nefse emîr, gizli hikmete dala

Padişahtır nefsi zîrine ala
Leyl ü nehâr Allah'a hizmet kıla

Padişah olan kişi hâkim olur
Mutmainne şehrine hükmü verir

Ol şehire asla adû alamaz
Burc u kal'ası kavidir giremez

Sem' oldur ki daima meftûh ola
Savt-ı zenbûrdan bile mânâ ala

Küll-ü esvâta semâını vere
Perr-i-bâl savtında Allah'ı göre

Allah için her şeyi hoş dinleye
Allah'ın sun'unu andan anlaya

Ukûl hem gayr-i ukûl esvât eder
Allah'ın sun'unu çün ispat eder

Biz ki kul olan Allah diye
Mahluk âlâ kendini ednâ göre

Allah için her şeyi âlâ göre
Kâffe-i mahlûka aşkını vere

Biz ki mahluk *Hâlık*'a âşık olak
Her şeye bu aşk ile hürmet kılak

Âşık olak yok yere boş gezmeyek
Ömrümüzü çün hebaya vermeyek

Âşık olan her şeyi idrak eder
Yere, göğe fikr ile nazar eder

Cümle mahlûka bakar hisse alır
Daima ol kendini ednâ bilir

Kesret-i âlemden vahdete erer
Leyl ü nehâr Allah'a figan eder

Vahdet içre ağlayıp çün yaş döker
Secde edip Allah'a başın eğer

"Ânâelleyli"de ol güle konar
Al-yeşil mihrapta figanı kurar

Sağ tarafta sır kapıyı ol görer
Fetholursa âlemi ol seyreder

Hem Muhammed'in gölünü seyreder
Gayyesi yok, aklı başından gider

Dibâcemiz çok tavîl oldu tamam
Okuyup dinleyene vâfir selâm

Düzdüğüm dibâce hak, yoktur hebâ
Demeniz lafı sevir *Ağlar Baba*

İki cevap imlaya ben alamam
Çün acizem "dal"ı "kef"e vuramam

Kalbe hikmetten rîhı gül veriyor
Anın için işbu dilim söylüyor

Rîhı gül, yani melek vasfeyliyor
Bu ecilden dibâce uzanıyor

Sanmanız ki kendi özümden söyledim
Söyleten söyletti ben de söyledim

Nûr kalem çün arşa yazmış tâ ezel
Bizi söyletir *Hudây-ı lemmâyezel*

9

İzn edersen yâ ilâhi *Girdigâr*
Vasfedeyim bir hikâye yâ *Kibâr*

Bir hikâye nakledeyim *Girdigâr*
Biz gidek kalsın geriye yâdigâr

Aç dilimi yâ ilâhi *Müsteân*
Verme kalbime küdûret sen aman

Kalbimi, dilimi fethet yâ ilâh
Etme sönük sen bilirsin padişah!

Leyl ü nehâr beni ağlattın *Ganî*
Koyma *âil*, *eğnâ* eyle sen beni

Hem dahi aşkımı müzdâd eylegil
Hikmetin kalbime ilhâm eylegil

Rûz-i-şeb ben çün seni zikredeyim
Bülbül eyle dilimi pes (ben) öteyim

Sen bilirsin yâ *ilâhe'l-âlemîn*
Kalbime Kur'ân'ı nakşeyle hemin

Leyl ü nehâr ağlarım *yâ Rab* sana
Esrâr-ı Kur'ân'ı ilham et bana

İbtida biz bir salavât verelim
Sonra andan kıssayı nakledelim

Evvela sûreyi tefsîr edelim
Sâniyen ol Gâzi'yi vasfedelim

Çünkü evvel Gâzi'yi vasfeylesek
Sâniyen sûreyi tefsîr eylesek

Fer'i asla takdim etmiş çün olur
Kaaide-i güle muhâlif olur

Her ne kadar *Şem'ûn* evvel geldi(y)se
Cebrâil, Peygamber'e vasfetti(y)se

10

Zülcelâl, *Ahmed*'i akdem eyledi
Kur'ân-ı Kerim anı velyeyledi

Anlayâna bu kadar mânâ yeter
Söyle *Ağlar Baba* tefsîrden haber

Hak Teâlâ her şeye âlimdir hem
Ne mekânda istesen hazırdır hem

Mahlûkunun her bir halini bilir
Yerde gezen çün murun izin görür

Cümlenin hâlıkı oldur, lemyezel
Yerde gökte âmmeden odur güzel

Hak Teâlâ dünyayı halkeyledi
Nice nebî, nice mürsel yolladı

Kimisine suhuf irsâl eyledi

Dört nebiye kitap inzâl eyledi

Her nebiye göre ahkâm eyledi
Ol nebiler hükmü ifâ eyledi

Yüz suhufu dört nebiye yolladı
*Tevrât'*ı *Musâ*'ya inzâl eyledi

Ol *Dâvûd Nebî*'yi hem şah eyledi
Zebûr'u *Dâvûd*'a çün bahşeyledi

İbn-i Meryem'i rûhundan eyledi
Ol *Îsâ* mevtaları zind'eyledi

İncil'i *Îsâ* okup tuttu oruç
Bu faniden göklere etti urûc

Geçti *Îsâ*'dan sonra hem çok zaman
Geldi *Muhammed Nebî* dehre heman

Hak Teâlâ anı sultan eyledi
Yeryüzüne hem anı mâh eyledi

11

Şanını ayetle âli eyledi
İns-i-cinne anı şâh eyledi

Anı âlemlere rahmet eyledi
Hem beşîr ve hem de nezîr eyledi

Kur'ân-ı Kerîm'i ana yolladı
İnse cinne anı rehber eyledi

Mü'minîne cenneti tebşîr ede
Küfrü küffârı nâr ile korkuta

*Hak Teâlâ, Cibrîl'*e emreyledi
Yâ melek, cennet kuşunu al, dedi

Aldı *Cebrâîl, Burağ*'ı ol zaman
Geldi dedi yâ *Habîb, Nebî Zîşân*

Yâ *Muhammed*, *Burağ'*ı sen bin dedi
Lâmekân şehrine avdet et dedi

Lâmekân şehrine çün azmeyledi
Ol şehirde *Rahmân* ile söyledi

Allah ile hem tekellüm eyledi
Her bir ahlâkını ol cezbeyledi

Hak Teâlâ çün buyurdu yâ *Habîb*
Zâtını ümmetin(e) kıldım tabîb

Hak Teâlâ anı ma'şûk eyledi
Gizli ilminden ana bahşeyledi

Verdi iki ilmi eşref eyledi
Perçemini tellerime sar dedi

Perçeminin tellerini seçti hem
Âyât-ı kübrâya zülfün sardı hem

Hak teline zülfünü sardı Resûl
Allah'ın vasfiyle vasıflandı ol

Perçemi dünyayı bütün kapladı
Dünya azaplarını ref' eyledi

12

Mü'mini ol küffârı ayırmadı
Cümlesinden azabı ref'eyledi

Hurşidi dünyayı tenvîr eyledi
Yeryüzünden azabı ref'eyledi

Mü'mine cenneti tebşîr eyledi
Dünyada küffârı çün şâd eyledi

Bîimana ol şefaat eyledi
Yani dünyadan azap, azmeyledi

Şemsi bu faniyi çün mest eyledi
Küfr ü küffâra şefaat eyledi

Hak Teâlâ Nebî'ye lütfeyledi
Gökyüzünden azabı kat'eyledi

Şânını gayetle eşref eyledi
Nûru azapları hep kat'eyledi

Nûru dünya gayyesin tenvîr eder
Tâ ilâ yevmi'l-kıyâm böyle gider

Hak Teâlâ, Cibrîl'e emreyledi
Yâ melek var habîbimi gör dedi

Tâ selefdeki hali söyle ona
*Şem'ûnu'l-gâzi'*yi vasfeyle ona

Ol hikâyeyi güzelce dinlesin
Ümmetini hâbdan ikaz eylesin

Anlara bir kapı küşâd edeyim
Rahmetimden anları şâd edeyim

"*Küntü kenz*"im sırrını çün fethedeyim
Bin ayın ecrini bir şeb vereyim

Bu gece ben kenzimi hem açarım
Kâffe-i mü'mine rahmet ederim

İznim ile melâike, rûh iner
Subha dek mü'minlere rahmet eder

13

*Leyle-i Kadr'*i çün eşref eyledim
Nice mâh u saldan efdal eyledim

Geldi *Cibrîl, Mustafâ*'nın yanına
Zî saâdet, zî beşâret şânına

Dedi *Cibrîl*: Yâ *Muhammed Mustafâ*
Tebşîr olsun yine sen buldun safâ

*Şem'ûnu'l-gâzi'*yi ol vasfeyledi
Eylediği harbini nakleyledi

Her bir halini *Nebî*'ye söyledi
Ol *Nebî* ashâbına çün vasfeyledi

Ol ashâbı işitip ağladılar
Sevâbını söyle bize dediler

Ağlayıp pes dediler, *Nebî Zîşan*
Yâ *Muhammed* rehber-i âhir zaman

Pes bükâ eylediler ashâb kati
Bize *Hak* vermez mi çün ol ücreti

Çün bular bu sözde iken nâgihân
Mustafâ'ya geldi *Cebrâil* heman

Mustafâ'ya kıyam etti ol melek
Dedi *Cibrîl* kabul olundu dilek

*Cebrâil, Nebî'*yi tebşîr eyledi
Al bu sûreyi *Nebî Zîşan* dedi

Hak Teâlâ sana selâm eyledi
Bin ayın ecrini size yolladı

Pes *Nebî Zîşan* ol hîn gör neyledi
Kır'at edip kavme tebşîr eyledi

İnnâ enzelnâhu fî leyleti'l-kadri * vemâ edrâke mâ leyletü'l-kadri.

Şüphesiz, biz onu (Kur'an'ı) Kadir gecesinde indirdik.(Kadir -2)

Hak Teâlâ gizli, zâhiri bilir
Azamet-i şânı ile buyurur

…….. bize gelmez elem
Levh-i mahfûz'a anı yazdı kalem

14

Bir mücevherden kalem halkeyledim
Yâ kalem yaz! deyüben emreyledim

Kur'ân-Kerîm'i hep hatteyledi
İşbu sûreyi ki çün ketbeyledi

Biz *Azîmüşşân* dedik ki yâ kalem
Şem'ûnu'l-gâzi'yi yaz sebep kalem

Ümmü'l-kitâb'a ki yazdın aslını
Muhammed'e bildirek az faslını

Biz ki hâkim her şeye hükmederiz
Her şeyi sebep ile halkederiz

Şem'ûnu'l-gâzi'yi sebep ederim
Ashab-ı-ümmetini afvederim

Habîbime lutf ü ihsan ederim
Bir gecede ümmetin afvederim

Bîmekânım, yoktur hem sağım, solum
Rızâmı bulan olur halis kulum

Ol *Muhammed*'e muhabbet vermişem
Ümmetini evsat ümmet kılmışam

Hikmetimi ben bilirim yâ kalem
Ümmet-i evsata çektirmem elem

Pes Muhammed'i âşık hem eyledim
Lütfunu, şanını çok bol eyledim

Daim ümmetine nazar ederim
Bîasir çün yusrile emrederim

Tâat-i teysîr ile emrederim
Ecr-i azîm ile kabul ederim

Emri nehyi Kur'ân'ımız duyurur
Azamet-i şân ile Hak buyurur

Leyl-i Kadr'i çünki eşref eyledim
Ol gece Kur'ân'ı inzal eyledim

15

Gizli hikmetimi izhâr eyledim
Yâ *Muhammed* Kur'ân inzâl eyledim

Levh-i mahfuzuma nazar eyledim
Dünya semasına inzâl eyledim

Arş-ı âlâ'dan Kur'ân'ı yolladım
Semây-ı dehre çün inzâl eyledim

Ol zaman kenzimiz izhâr eyledik
Beytü'l-izzet'e biz inzâl eyledik

Allah'ın sun'una kimse ermedi
Ol semada Kur'ân'ı mekseyledi

Ba'de'l-inzâl *Cibrîl*'e emreyledi
Kur'ân'ı *Nebî Zîşân*'a yolladı

Cebrâil muntazır oldu *Rahmân*'a
Kur'ân'ı getirdi bizim sultâna

Sâlis 'işrûn ya yi(gi)rmi üç senede
İnzâl etti zamân-ı tefrikada

Cebrâil Allah'tan aldı fermanı
Âyât âyât aldı geldi Kur'ân'ı

Hak Teâlâ yâ *Muhammed* bil dedi
*Leyle-i Kadr'*in şanını bil dedi

Yâ *Muhammed* gayet kadrini bil
Fazlı ne şey olduğunu anla, bil

Leyletü'l Kadr gayeten eşreflidir
Bin aydan ol gece hem hayırlıdır

Leyletu'l-Kadri hayrun min elfi şehr
Kadir gecesi bin aydan daha hayırlıdır.(Kadir-3)

Ol gece iki rekât namaz, kıyam
Hayırlıdır bin ay namazdan müdâm

Kıyam yani pes ibadet eylemek
Yatmayıp da ol gece Allah demek

16

Ol gece namaz kılıp yatmaz ise
Subha dek çün ağlayıp Allah dese

Bin ay namaz kılmadan hayırlıdır
Mü'mini kirden günahtan arıtır

Çün müfessirden biri vasfeyledi
Leyle-i Kadir'i tarif eyledi

Bir kelam buyurdu gece şânına
Rahmetullahi aleyhi rûhuna

Ol gecede her amel, namaz, kıyam
Hayırlıdır bin ay kıyamdan müdâm

Kıyâm amel bin aydan efdal ola
Leyle-i Kadr bin aydan hâli ola

Mü'min ol gecede hâba dalmaya
Ol bin ayda *leyle-i Kadr* olmaya

Bin ay ecrin ala gafil olmaya
Leyle-i Kadr ol bin ayda olmaya

Ol sevap bu geceye mahsustur hem
Bin ay cihad etmeden makbuldür hem

Bu gecenin şanı gayet âlidir
Nehâr-ı sıyam ayının günüdür

Mü'min ol geceyi ihyâ etmeli
Sâir amel, kıyam, namaz kılmalı

Kıraatle hem Kur'ân okumalı
*Elf-i şehri*n faziletin bulmalı

Hayrun min elf-i şehr

Bin aydan daha hayırlıdır (Kadir-3)

Hak Teâlâ Kur'ânında buyurur
Nice ihsan kullarına duyurur

17

Kulların fi'lini ol güzel bilir
Kisbine göre kula ücret verir

Mü'mine ücret verip de şâd eder
Küffârı azâb ile tahzîr kılar

Allah'ın rahmetini her kim umar
Gece firaşından erce, tez kalkar

… na havfile dua eder
Yani Allah azabından havfeder

Allah'ın rahmetini demek umar
Hakk'a dua ile iltica kılar

Yatmayıp ol geceyi ihyâ kılak
Yalvarıp Allah'a rızâsın bulak

*Leyle-i Kadir'*de Allah izn eder
Melâike ile Rûh yere iner

Rûh, melâke bu gece nüzûl eder
Allah'tan mü'minlere selâm diler

Tenezzelu'l-melâiketu ve'r-rûhu fihâ biizni rabbihim min külli emrin selâm.

Melekler ve Ruh (Cebrail) o gecede, Rablerinin izniyle her türlü iş için iner de iner. O gece, tan yerinin ağarmasına kadar bir esenliktir. (Kadir-4,5)

Allah'ın emriyle Rûh, melek gelir
Yeryüzünde rahmeti vâsi' kılur

Her bir emr için melâik, Rûh iner
Hayrı bereketi anlar neşreder

*Leyle-i Kadir'*de *Hak* rahmet eder
Rahmetin gayrısını ol terkeder

Leyle-i Kadir'de *Hak* rahmet eder
Tâ ki fecrin tulûuna ol gider

Hak Teâla ol gece rahmet eder
Gayri şebde selâmeti ref'eder

Bu gece Hak rahmeti eyler caba
Şerheyle vasfını sen Ağlar Baba

18

"*Küntü kenz*"in sırrı erdi vaktine
Kur'ân'ı *Hak* inzâl etti bu gece

Arş'tan geldi dünya göğüne indi
Muhammed'e müjde geldi bu gece

Nebîlik hil'atin *Muhammed* giydi
Mü'minler hücceti geldi bu gece

Yedi kat gökleri münevver kıldı
Mesrûr oldu yüz üç kitap bu gece

On sekiz bin âleme ziya verir
Şer-i şerif geldi indi bu gece

Sûre-i inzâl çün ispat eder
Rûh, melâike nâzil oldu bu gece

Birinci kat göğe nidâ olundu
Hep melekler kıyam etti bu gece

Allah'ın izniyle Rûh, melek gelir
Mü'minlere rahmet eder bu gece

Çün hâtiften melekler alır nidâ
Rahmet diler hep melekler bu gece

Rahmet kapıları bugün açılır
İns ile cin rahmet alır bu gece

Subha dek çün bize selâm olacak
Ruhhas-ı nâm olmayalım bu gece

Türlü tâatle ibadet edelim
Hak rızâsı hem bulunur bu gece

Her bir emir bu gecede faslolur
Çün hayır, şer ketbolundu bu gece

Kâffe-i mü'min, hep ehl-i îmân
Cehnnemden berat alır bu gece

Erzâk u rîh-i ecel defterleri
Sahibine teslim oldu bu gece

19

Leyle-i Kadr'in hayr-ı-fazîletin
Kıyam edenler bulurlar bu gece

Yeryüzünü melekler bendeyledi
İbre atsan yere düşmez bu gece

Tâ ki fecre kadar rahmet olunur
Ağlar Baba ağla, yatma bu gece

Kim ki kalkar ol gece kıyam eder
Hak Teâlâ ol kulu razı eder

Bu gecede kıl iki rekât namaz
Yahut Kur'ân okuyup eyle niyaz

Bin ay namaz kılmadan hayırlıdır
Hem bin ay cihaddan ol hayırlıdır

Çok hayır, eşrefli gece ol gece
Külli umûr ketb'olunur bu gece

İşbu ayda umûr, ahkâm yazılır

Küllîsi bu gece takdir olunur

Bu gecede emr-i hakîm yazılır
Hayır, şer, ecel, rızıklar yazılır

Her bir emr-i-ahkâm cümle yazılır
Sonra andan emr-i azîm verilir

Sâir umûr, küllîsi hep yazılır
Her bireri nuhsa-i câr olunur

Sonra defter sahibine verilir
Ona göre çün hareket olunur

Rahmet, azap hücceti çün düzülür
Cebrâil meleğe teslim edilir

Erzak, nebâtât kitabı örtülür
Mikâil meleğe teslim edilir

Rîh-i-emtârın beratı yazılır
İsrâfîl meleğe teslim edilir

20

Kabz-ı rûh ile ecelin berâtı
Teslim olur Azrâil'e hücceti

Hak Teâlâ kelamında buyurur
İşbu âyet her bir emri duyurur

Fîhâ yufraku küllü emrin hakîm.

Her hikmetli iş o gecede ayırt edilir. (Duhan-4)

Kelamında böyle hitab eyledi
"Leyletin mübâraketin" Hak dedi

Emr-i-ahkâm ol gece takdir olur
İsm-i-müsemmâsıyla hep yazılır

Bu senede cümlesi çün yazılır
Tâ ki senenin gayyesini bulur

Pes şaKî defterleri hep silinir
Saâdet defterleri tercih olunur

Hem cehennemden beratlar yazılır
Saâdet defterine rabtolunur

Yani demek külli nârdan kurtulur

Zarf-ı cennette muhalled dem kalır

Sır melekler defteri çün ketbeder
Dört *mukarreb* meleğe teslim eder

Hak Teâlâ Kur'ân'ında buyurur
Gizli nimet kullarına Ol verir

Kulların fi'lini Ol güzel bilir
Kisbine göre kula ecir verir

Hak Teâlâ kitab i'tâ eyledi
Leyl ü nehâr beni zikredin dedi

Türlü türlü zikr ile kaim olun
Rızâ bulun nimete vâsıl olun

21

Allah'ın zikrine müdâvim olak
Rızâ bulup cennet içre biz kalak

Gece kalkan nimeti mutlak bulur
Cenblerini medâci'den ayırır

İtmân ile havf ile dua kılar
Yani iki şey için rahmet umar

Erce kalkuben olar dua eder
Allah azabından anlar havf eder

Anlar tama' ile *Hakk*'a baş eğer
Rahmet için gözlerinden yaş gider

Yani anlar *Hak* rızâsını bula
Rızâ bulup cennete vasıl ola

Hak Teâlâ anlara rızık verir
Verdiği rızıktan anlar yedirir

İnfak edip ol tasadduk ettirir
Miskini, fakiri anlar yedirir

Anların ecrini nefis bilemez
Melek ile cin ol ecri alamaz

Gizli nimet anlara Allah verir
Ol niamdan gözleri rûşen olur

Bu hal ile daima anlar olur
Bu sıfatla Allah'a karîb olur

Gözleri rûşen olur lezzet alır
Yani âhirette ru'yeti bulur

Ru'yet eder, bîşümâr lezzet alır
Bin sene ru'yet eder bir an bilir

Hem de dünyada anlara fevz erer
Kerâmete erüben ışık görer

Kalb gözü fetholuben olur rûşen
Mânâ âlem içre ol görür nişân

22

Ol nişândan hasıl olur her bişe(y)
Benzemez ol aya çün hem güneşe

İşbu âyet sâili iskât eder
Rûşen ile nişânı ispat eder

Tetecâfâ cünûbuhum ani'l-medâci'i yed'ûne rabbehum havfen ve tamean ve mimmâ razeKnâhum yunfiKûne felâ ta'lemu nefsun mâ uhfiye lehum min kurrat-i a'yunin cezâen bimâ kânû ya'lemûne.

Onlar, korkarak ve ümid ederek Rablerine ibadet etmek için yataklarından kalkarlar. Kendilerine rızık olarak verdiğimiz şeylerden de Allah için harcarlar. Hiç kimse, yapmakta olduklarına karşılık olarak, onlar için saklanan göz aydınlıklarını bilemez.(Secde 16,17)

Kul olan dünyada ne amel kılur
Ona göre her bir ecrini verir

Gerçi ol dünyada hayr işler ise
MüstaKim bâb ile pes gider ise

Gerçi bu kul hayrını terkeylese
MüstaKim bâbına asla varmasa

Hak Teâlâ anların halin bilir
Kisbine göre cezasını verir

Her ne işlese yazılır cümle hep
Kelamında çün buyurmuş hem Çalap

Ger hayır işlerse ecrini bulur
Gerçi şer işlerse azabı görür

Hak Teâlâ kudretinden buyurur
Sâlih olan kullarına duyurur

Kenz-i esrârımı izhâr eyledim
Sâlih kullara müheyyâ eyledim

Şol şeyi ki gözler anı göremez

Akıl anı hiç tearra edemez

Bir keramettir ki bir men bilemez
Melek, mürsel künhüne çün eremez

Yani melek, Mürsel anı bilemedi
HakTeâlâ ne ki ihfâ eyledi

23

Bîşümâr nimet ki kimse bilmemiş
Beşerin kalbine hutûr etmemiş

Bir kerâmet ki anı göz görmemiş
Pes kulaklar anı hiç işitmemiş

Gizli nimet şârih anı yazmamış
Kalb-i beşere hutûr çün etmemiş

Kerâmete çün erer necât bulur
Kalb açılır gözleri rûşen olur

Hak Teâlâ kudretinden buyurur
İşbu kavli kerâmeti duyurur

A'dedtü li' ibadiye's sâlihîn ma lâ aynün raet velâ üzünün <u>semi'at velâ hatara</u> 'alâ kalbi beşer.

*Ebû Hüreyre radıyallahu anh'den rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: "**Allah Teâlâ, 'Ben sâlih kullarım için hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın duymadığı, hiçbir insanın hatır ve hayal edemediği nimetler hazırladım**' buyurdu." Ebû Hüreyre, "isterseniz şu âyeti okuyunuz",dedi:"Mü'minlerin yaptıkları ibadet ve iyiliklere karşılık olarak onlara ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez" [Secde sûresi-17]. Buhârî, Bed'ü'l-halk 8, Tefsîru sûre (32), 1, Tevhîd 35; Müslim, Cennet 2-5. Ayrıca bk. Tirmizî, Tefsîru'l-Kur'ân 33, 57; İbni Mâce, Zühd 39) B255*

İşbu hadis sırrına mânâ verek
Kalbe ilham ediyor böyle melek

Çün kerametten biraz bahse girek
Dinleyen ihvanlara biz nushedek

Kerâmet ki yani kalb gözün açar
Mânen âlemlere rûh uçar geçer

Âhiret nişânların cümle görer
Nice nice şeylere ol seyreder

Gör ki sâlih kullara *Hak* neyledi

Kalbi kasrın sâfi nûrdan eyledi

Çok hicâblar zarfına vaz'eyledi
Hücre-i sâfîsini nûr eyledi

Kalb hicâb içerisinde dıyk olur
Hicâb içre tecelliden dûr olur

Zulmet hicâbları kalbden ref'olur
Ol zaman kalb çeşmi nişânı görür

24

"*Mâ lâ aynun raet*" dedi *Müsteân*
Yani zâhir gözü görmez bir nişân

Hem buyurdu "*velâ uzunün semiat*"
Celî kulaklar işitmez gizli savt

Çün buyurdu "*lâ hatara alâ kalb-i beşer*"
Zulmet ile perde içre kalb-i şer

Perde içre kalbe hatar eylemez
Nûr ile zulmeti *Hak* cem'eylemez

Kalb ki zulmet perdeleri ref'eder
Ol zaman iki nûru *Hak* cem'eder

Söyle *Ağlar Baba* eylegil ayân
Kulağın açılmasını et beyân

Hak Teâlâ her şeyi çift eyledi
Mü'minin kalbini de çift eyledi

Bir fuâdı sadr-ı solda eyledi
Bir bâli de kafada halkeyledi

Gizli nidâ tahKîk insana varır
Ol sadayı kafadaki kalb alır

Kalb ki fetholur kafaya feyzeder
Ol nidâyı kalb kulağı cezbeder

Belâ şâhım sözü kulak işitir
Yani demek kalb kulağı açılır

Rûh şan alır rûhâniyyete geçer
Kafadaki kalb kulağını açar

Gizli nimet sâlih kulları bulur
Hak Teâlâ Kur'ân'ında buyurur

Felâ ta'lemu nefsun mâ uhfiye lehum min kurrat-i a'yunin..

Ol ışığı cinniler çün göremez
Yazıcı melek bile seyredemez

25

Pes Çalap "kurrat-i a'yunin" dedi
Kalb gözüne çün işaret eyledi

Kalb gözüne gizlice ışık erer
Ol ışığı ancak o men seyreder

Sâlih olan kul tarîkate girer
Ol ışığı dil gözü ile görer

Sâlih olan *Hakk*'a iltica kılar
Küll-i enbiyâdan istimdâd umar

Enbiyâlar zâhire hükmedemez
Mü'minin kalbini ru'yet kılamaz

Rûhâniyyet ile anlar hükmeder
Âşık olan kula istimdâd eder

Âşık olan gözünü yumar kalır
Ol âlemden zâhire feyzi alır

Ol füyûzdan gözleri rûşen olur
Çar tarafı çün güzel ru'yet kılur

Hem de gökleri de ol ru'yet kılar
Arş-ı âlâdaki kitabı görer

"*Len tebûr*" sırrına ol kapı açar
Yedi deryadan ol kul şerbet içer

Keşf-i güzer çar tarafı seyreder
Günbegün pes hali terakKî eder

Sermedî nimete hem mazhar olur
Hücre-i sâfîde ruhunu görür

Pes cemâlullah ol mene feyzeder
Çün cemâlin nûru tekarrür eder

Daima ol yâr ile halvet olur
Ayn-ı cemâlden yani ki feyz alır

Nimet-i uzmâsını in'âm eder
Kudret ile her tarafa feyz eder

26

Hâşâ Allah çün temekkün eylemez
Hem akıl anı tearrâ eylemez

Leyki kudretiyle Allah feyzeder
Pes bu hali binde bir kulu görer

Bu sıfatla muttasıftır enbiyâ
Pes bu hale bazen erer evliyâ

Evliyânın ba'zı bu hali görer
Dünyada uhrâda nimete erer

Dil gözüyle dünyada nişân görer
Cennet içre pes maKâmâta erer

Hak Teâlâ Kur'ân inzâl eyledi
Mâ-i nekre ile çün emreyledi

"Mâ-i nekre" ile çün emreyledi
Gizli nimet kullara erer dedi

Nimet-uzmâ kullara erer dedi
İki yurda çün işaret eyledi

Dünyada insan ki bir hale erer
Cennet içre bilmiş ol ru'yet görer

Gizli nimet cennet içre *Hak* verir
Ol niamdan gözleri rûşen olur

Hak Teâlâ kudretinden eylemiş
Cennet içre çün neler halkeylemiş

Çün serîrlerini altun eylemiş
Sâlih olan kullara va'deylemiş

Ol serîrler üzre kulları çıkar
Birbirine karşı ittikâ kılar

Anların etrafını *vildân* sarar
Kâse ile anlara şerbet sunar

27

Mâ-i meksûbdan içip anlar kanar
Firaş üzre cennet esmârın sunar

Cennetin suyun içüben şâd olur
Ru'yetullah ile göz rûşen olur

Hak Teâlâ böylece nimet verir
Bu fanide anı hangi göz görür

Mâ lâ aynun raet..

Hiçbir gözün görmediği..

Hak Teâlâ kelamında söyledi
Fani göze çün işaret eyledi

Siz benim bu sözümü ta'n etmeyin
Kalb gözünü siz fani zannetmeyin

Fanide dil gözü pes ışık görer
Cennet nişânlarını çün seyreder

Cennet içre nice nimetler görer
Zencebîl suyun içip anlar kanar

Nice türlü meyve anda yiyeler
Hiç kulak işitmemiş ses alalar

Pes şecerler üzre kuş verir sadâ
Bir kuş öter bin dalı eder sadâ

Cennet eşcârında kuş nidâ vurur
Zannedersin çift hâfız Kur'ân okur

.. oradadır Nebî olur imam
Cennet ehli cümle mestolur tamam

Hutbe okur nazmı âvâze alır
Cennet ehli cümle hayrette kalır

Nice nice türlü sadâlar alır
Ol sadâlar kulağa lezzet verir

28

Hadîs-i kudsîde *Hak* emreyledi
İşbu kavli faniyi velyeyledi

Ve lâ uzunün semiat..

Ve hiçbir kulağın işitmediği..

Fani kulak bâKi savtı alamaz
İki zıt bir yerde cem'î olamaz

Fani kulak her sadâyı hazmeder
Lağv-ı-bâtıl, kizb-i-gaybet cezbeder

Lağv-ı-bâtıl bâKi kulak dinlemez
Hiç esîm sözü kulak cezbeylemez

Cennet ehli birbirini çün görür
Birbirine merhaba, selâm verir

Dünyadaki kerâmet orda bulur
Pes meleklerden bile selâm alır

Lağv-ı-te'sîm orda işitmez kulak
Ancak anda pes selâm alır kulak

Yani birbirlerine rahmet eder
Pes melekler merhaba selâm eder

Lâ yesmeûne fihâ lağven velâ te'sîmen. illâ Kıylen selâmen selâmâ.

Orada ne boş bir söz, ne de günaha sokan bir şey işitirler. Sadece "selam!", "selam!" sözünü işitirler. (Vakıa-26,27)

Cennet içre lağv ile olmaz elem
İlm-i ezelinde yazmış nûr kalem

Baş-kıç ağrımaz ki cezbede elem
Sâfi nurdur nurda olur mu elem

Neye ru'yet etse göz lezzet alır
Nidâ erse, sem' fuâd lezzet bulur

Gözleri rûşen olur, lezzet bulur
Hiç yemese sanma ki sen cû' olur

Biz ki kuluz müstakim bâba girek
Gizli, zâhir sıdkile Allah diyek

29

Leyl ü nehâr rızâ için ağlayak
Cennet içre rahmeti bizler bulak

Rızâyı bulan kişi *Hakk*'ı bulur
Cennet içre rahmete vasıl olur

Sen gûş et bu sözü Allah neyledi
Dört şeyi dört şey içinde gizledi

Canlyı, câmidi *Hak* çift eyledi
Rızâsını tâat içre gizledi

Farz-ı-sünnet nevâfili biz kılak
Rızâsını fi'limizde çün bulak

Farz-ı-sıyâm pes nevâfili tutak

Ekseri gecede biz temcîd kılak

Türlü türlü rükn-ü tâati kılak
Nevâfille umulur rızâ bulak

Ol Hudây-ı lemyezel gör neyledi
İcâbeti dua içre gizledi

Leyl ü nehâr gaflete dalmayalım
Geceler sahibine yalvaralım

Rûz u şeb biz havfile ağlayalım
Dua edip Allah'a yalvaralım

Günde bin kere salavât okuyak
İcâbeti duamızda biz bulak

Dinle üçüncüyü Allah neyledi
Hışmı günahın içinde gizledi

Ey birader her günahtan biz kaçak
Ol hışıma asla biz bâb açmayak

Ol hışımdan daima havfeyleyek
Recmolunmuştan teneffür eyleyek

30

Ayık olak şeytana cünd olmayak
Allah'ın hışmına biz bâb açmayak

Bir salavât verelim ol *Nebî*'ye
Sonra andan girelim dördüncüye

Çar anâsırdan bizi halkeyledi
Evliyâyı kullar içre gizledi

Gâh(i) ibadet, gâhi tâat edelim
Gâhi tehlîl, gâhi tesbih edelim

Gâhi sıyâm, gâhi namaz kılalım
Gâh(i) tasadduk, gâhi dua edelim

Gâhi hayvân, gâhi insan olalım
Gâhi velî mesleğine girelim

Rûz u şeb biz sa'y u gayret edelim
Terk-i hayvân insana kalbolalım

Gâh(i) hadis-i kudsî, hadisten delil
Gâhi Kur'ân'dan okuyalım delil

Ve en leyse lil insâni illâ mâ seâ.

Ve insan için ancak çalıştığı vardır. (Necm-39)

Bîniyet, lâihlâs vefa eylemez
Ahirette nef'(i) insan bulamaz

İllâ iptidada ihlâs eyleye
İhlâs ile amelini işleye

Yahut ol amele niyet eyleye
Sa'yına göre cezasın gözleye

Ger hayır işlerse ecrini bulur
Ger şer işlerse azabını görür

Hayrı şerri deftere çün yazılır
Kıyamette hayrı şerri görülür

31

Sonra sa'yına göre ceza olur
Ger vefa ger ceza ecrini bulur

Vefa ile cennet içre şâd olur
Ceza ile ol nîrânda yâd kalır

Yani demek cennet içre dıhk eder
Nara giren yebkû, ibkâ, zâr eder

Ey bizi hal eyleyen *Hallâk*'ımız
Tâate kandır bizi *Feyyâz*'ımız

Hem bizi din ilmiyle eyle âlim
Sen bilirsin her bir eşyâda alîm

Kime murad eyler ise *Lemyezel*
Her bir halini onun eder güzel

Ol mene hayr ile irade eder
İlm-i dinde fıkhını müzdâd eder

Din, iman, islâm nûrun dinle sözüm
İlm-i fıkh ile olur iki gözüm

İlm-i fıkıh kalbe cilâyı verir
Bîfıkıhlar ol nûru kande bulur

İşbu hadis sâili iskât eder
İlm-i dinin tâlimin isbat eder

Men yüridillahu bihi hayran yufeKKıhhu fi'd-dîni

Her kime Allah hayır murad ederse onu dinde fakîh eder (derin anlayış sahibi yapar) (Buhâri, Ahmed b. Hanbel, İbn Mâce)

İlm-i fıkhı öğrenir âlim olur
Ferâizin rüknünü külli bilir

Müstakim bâb ile ol daim gider
Leyl ü nehâr nutku Kur'ân'dan eder

İlmi ta'lim eyleyip âlim olur
Bin âbidden ol kişi fâik olur

32

Bir şeytan bir âbidi yoldan alır
Bir alimden bin şeytan baîd olur

Cünd-i şaytâna da hem de galip olur
Nefs-i emmâreyi muzmahil kılur

Hak Teâlâ insanı halkeyledi
Sadrının zarfına kalb vaz'eyledi

Kalb-i insanı güzel halkeyledi
Etrafında dört kapı fetheyledi

Nefs-i emmâr kalbin üstünde durur
İki elin iki bâba ol vurur

Bir kapıdan *nefs-i rahmân* hükmeder
Bu hal ile daima insan gider

Kul ki ilmi kalbine çün doldurur
Dört adûyu ilm-i din hem öldürür

Yani demek dört adû epsem durur
Uykuya varır gibi anlar uyur

Mü'min olan bu hal ile çün olur
Hali zarfında ona bir hal olur

Pes tarîkate giren fevze erer
Velâyetin mesleğine ol girer

Velîyyü'l-âlâ olur hikmet erer
Nefs-i emmâreyi kalbinden sürer

Dil gözüyle dört adûyu seyreder
Dostu ile düşmanını farkeder

Sol tarafta *şeytan*ı daim görür
*Sû-i zan*la *dünya* beraber durur

33

Ehl-i haller kendini ednâ bilir
Şeytanın ağzına zimâmı vurur

Zimâmının ipi bir kıldır gözüm
Siz yalan zannetmeniz benim sözüm

Âşık olan çünkü gözünü yumar
Mürşidin feyziyle her şeyi görer

Ol kıl ile bağlar anı bir sapa
Bağla burda bu sözü *Ağlar Baba*

****

Ol *Rasûl*'e bir salavât verelim
Kıssanın çün evvelîne inelim

Sûrenin inzâlini nakleyledik
Dinleyen ihvanlara nusheyledik

Sebeb-i nüzûlünü vasfeyledik
Şem'ûnu'l-gâzî'yi te'hir eyledik

Avn edersen yâ ilâhi, yâ *Hudâ*
Şem'ûnu'l-gâzî'yi vasfetsin gedâ

Yâ ilâhi sen bilirsin, *Müsteân*
Kalbimin perdelerin fethet heman

Kalbimi aç çün hemin dıyk eyleme
Kalbimi zulmet ile sen bağlama

Perde içre kalb kalırsa yâ *Fâtih*
Zulmet içre kalbim eylemez fütûh

Mürşidin feyzini kesme *Girdigâr*
Hikmetinden bizi söylet yâ *Kibâr*

Hikmetinde gayet ile var safâ
Aç dilimi eyleme cevr-i-cefâ

34

Hikmetinden kalbime doğdur ilâh
Etme viran sensin ancak padişah

Hikmetinden ilhâm eyle yâ Ganî
Koyma mahrum hikmetinden sen beni

İzn edersen yâ ilâhi, *Müsteân*
Şem'ûnu'l-gâzî'yi vasfetsin zübân

Yâ ilâhi, kalbime estir sabâ
Şem'ûnu'l-gâzî'yi nakletsin *Baba*

Ey efendim siz bizi ta'n etmeyin
Nerden yazdın? deyû sual etmeyin

İki mürşide teveccüh eyledim
Anların feyziyle çün hatteyledim

İki mürşid çün bana feyzeyledi
Ol füyûzdan kalb zübânı söyledi

Vehbî Hayyât feyzini neşreyledi
Dil zübâna melâke vasfeyledi

Hem de *İrşâdî Baba* feyzeyledi
Kalbden alıp fem-i-dilim söyledi

Âşık olan her seher güle konar
Mürşidin feyzi(i)yle mânâyı kurar

İki enver çün beni mesteyledi
Anın için kalb zübânı söyledi

Gizli hikmetine kimse eremez
Kul olanlar ilm-i gaybı bilemez

Gaybın âlimidir ancak *Lemyezel*
Nebî'ye bildirmedi *Lemmâyezel*

Hâşâ ki gaybını kimse bilemez
Bilirim deyû şehadet edemez

Çift ilim *Muhammed*'e feyzeyledi
İlm-i gaybı çün ona bildirmedi

35

Hak Teâlâ ma'bûd-i bi'l-haktır hem
Misl ü müşâriki anın yoktur hem

Ulûhiyyette ona olmaz şerîk
Kimse misl olmaz ol *Zât*'a çün şerîk

Mevcûd-i-mâdûma âlimdir bilir
Olmuş olacağı bir Allah bilir

Yerde gökte cümlesin kaydın görür
Rahmet eder dâbbeye rızkın verir

Gaybın âlimidir ancak ol *Hudâ*
Rahmet eder âmmeye verir gıda

Âlimü'l-ğaybi veşşehâdeti..

Gizli ve aşikâr her şeyi bilen..(Bakara-255)

Analayâna bu kadar mânâ yeter
Söyle *Ağlar Baba, Şem'ûn'*dan haber

İbn-i Abbâs çün rivâyet eyledi
Tefsîr içinde bu sözü söyledi

Hak Teâlâ, Cibrîl'e emreyledi
Yâ melek, git(ti) habîbimi gör dedi

Hikâye eyle benim ol kulumu
Şem'ûnu'l-gâzî olan has kulumu

Söyle anı habîbim çün dinlesin
Ashâbına *Şem'ûn*'u nakleylesin

Ol *Benî İsrâîl*'in has şîrini
Şem'ûnu'l-gâzî olan kişverini

Küffâr ile eylediği gazâyı
Bin ay kan döktüğü muârekeyi

Şem'ûnu'l-gâzî halini bileler
Hikmetimi ol kulumdan göreler

Ol kula verdiğimi fikredeler
Ol gazânın sevabına ereler

36

Geldi *Cebrâil*, *Resûl*'ün yanına
Gûş et imdi sözlerinin şânına

Dedi *Cibrîl*: yâ *Muhammed,* bil *Nebî*
Bir gazâ vasfedeyim dinle beni

İns-i-cinnin sen *Muhammed* rehberi
Sana ben nakledeyim bir din eri

Evliyâdan sana diyem birini
Benî İsrâîl'in ol kişverini

Benî İsrâîl'in şîr emîrini
Şem'ûnu'l-gâzî olan din erini

Allah'a çün velî muhlis kul idi
Leyli kıyam, gündüzü sâim idi

Ol zamanın küffârı pes çok idi
Mü'min olan kula anlar zıt idi

Şem'ûnu'l-gâzî'yi anlar bildiler
Ef'âl, akvâline vakıf oldular

Hak yoluna sa'yediyor gördüler
Ol sebepten ona adû oldular

İbrâhim, Mûsâ zamanın bildiler
Ol zamanı göz önüne aldılar

Dediler *Şem'ûn* bize çok iş eder
Nûh gibi bizleri suya garkeder

Ol sebepten velîye kin ettiler
Katledin ol divaneyi dediler

*Şem'ûn'*u siz vuruben çün öldürün
İçimizden bu adûyu kaldırın

Hangi küffâr *Şem'ûn*'u görer idi
Nükteli söz, kimi, şetmeder idi

Hangi küffâr görse der idi bunu
Bu yakında sen görürsün ol sini

37

Türlü türlü rencide ederdiler
Vasfa gelmez çok itâb ederdiler

Çok acûz kaldı küffârdan ol zaman
Dedi yâ Rab sen bilirsin, *Müsteân*

Ol zaman Allah'a recâ eyledi
Sen bilirsin yâ Ganî Mevlâ dedi

Yâ ilâhi, sen bilirsin hâlimi
Sakla küffârın şerrinden dinimi

Nicesine avnin oldu yâ *İlâh*
Avn edip münhazım ettirme *Penâh*

Destigîr ol bana, sen yâ Rab *Celîl*
Etme bu küffara sen beni hacîl

Leyl ü nehâr sana eylerim duâ
Sen benim (bu) derdime eylegil devâ

Sen bana bir hâl-i-şân ver yâ *İlâh*
Binbir ismin hürmetiyçün Padişâh

Bir gece gâzîy-i velî ağladı

İttikâsın ol Allah'a bağladı

Daima rahmetin umarım *Ganî*
Küffâr üzerine galip et beni

Yâ ilahî sen bilirsin *Müsteân*
Benim hâlim sana her türlü ayân

Eyle kabul duamı Sen *Girdigâr*
Sensin ancak âleme *Perverdigâr*

Hak Teâlâ duâsın etti kabûl
Kalbine bir vahşet verdi bildi ol

Şem'ûnu'l-gâzî'ye *Hak* lutfeyledi
Kalbine böylece ilhâm eyledi

Velî gâzîye *Hudâ* gör neyledi
Ben sana yardımcıyım kulum, dedi

38

Hak Teâla, Şem'ûn'a gör neyledi
Nûrunu *Şem'ûn* kula feyzeyledi

Cemâlinden *Hak* ona feyzeyledi
Feyz-i cemâl *Şem'ûn*'u mest eyledi

(Çün) menâmda *Hak* böyle ilhâm eyledi
Gayrı menden hiç hafâ etme, dedi

Ol velînin evlâdı hiç yok idi
Bir kâfire avratı çün var idi

Küfr-i-kâfir olduğunu bilmedi
Cân-ı-dilden avratı sever idi

Mezket etti kendine bir hoş oda
Çıktı ordan gidüben sığır güde

Bir deve çengesi orda var idi
Eski idi orda çün kalmış idi

Hak Teâlâ anı küşâd eyledi
Kalbine çengeyi ilhâm eyledi

Aldı hubzu, ol izâmı hem bile
Çün sığırlarını güdüben gele

Ol gâzînin hâli oldu muteber
Biz alak küffâr-ı düşmandan haber

Ol kâfirler *Şem'ûn*'u çün gördüler
Malları güdeceğini bildiler

Ol adûlar çün yolunu kestiler
Sardılar *Şem'ûn velî*'ye söğdüler

Bu duâyı diline aldı velî
İçlerine uğradı ol din eri

Allahume'steğİs lenâ, yâ Cebbâr, yâ Settâr, yâ Feyyâz* Kahhir a'dâenâ yâ Kahhâr.

Allahım sen darımıza yetiş, ey Cebbâr, ey Settâr, ey Feyyâz! Düşmanlarımızı kahret ey Kahhâr.

Aldı ol çengeyi *Şem'ûn* eline
Girdi çün kâfirlerin pes cengine

39

Çekti izâm içlerine uğradı
Vurduğunu yüzü kuylu yolladı

Allah Allah diyip ol vurur idi
Yüzü kuylu düşüben ölür idi

Birine bir lehye ol vurur idi
Yere düşmeden canın verir idi

Ol velîyi görüben çün şaşdılar
Ekseri kâfir görüp de kaçtılar

Pes gâzîye çok taaccüp ettiler
Asğar (ve) ekber, cümlesi hep korktular

Ol adûları ol gün gör neyledi
Yüz kâfiri ol günü katleyledi

Yüz kişiyi ol velî katleyledi
Sağ kalanlar çün geri azmeyledi

Bu ne hâldir diyüben çün şaştılar
Her birisi bir tarafa kaçtılar

Belde ehli hep haberdâr oldular
Bin kişi pes cem' oluben geldiler

Oldu akşam geldi *Şem'ûn* dârına
Etti hücûm bin kişi ol evine

Geldi adûlar evini sardılar

Elli hatve kaldı anda kaldılar

Hiçbirisi ileri varamadı
Bir ayak çün ileri atamadı

Ol mahalden ileri varmadılar
Bağlı kul gibi orada kaldılar

Oldu sabah leşkeri cem'ettiler
*Şem'ûnu'l-gâzî'*ye elçi saldılar

Ol velî etmedi asla hiç hazer
Dedi *Şem'ûn* ben de gelirdim meğer

40

Aldı lihyeyi eline ol velî
Sürdü leşker üzerine din eri

Şem'ûn'u görüp de hücum ettiler
Yanına gidince çün oturdular

Çokça küffâr gelüben çün sardılar
Ol gâziyi orta yere aldılar

Haykırıp ol küffâra vurur idi
Bir kâfire bir izâm vurur idi

Küffârın başına vururdu velî
Hiç boşa varmaz idi anın eli

Bir kâfire iki vurmazdı velî
Çün ölüp dünyadan üzerdi eli

Çar taraftan ol velîyi sardılar
Ekserisi sapan oku kurdular

Oku anlar pes atardı rûberû
Pes gidince ok döner idi gerû

Öyle halka oluben çün kaldılar
Çokça kâfir geldi anı sardılar

Çar taraftan adûlar azmeyledi
Bin kâfiri ol günü katleyledi

Çokça küffâr geldi anı sardılar
Ol hal üzre üç gün anda kaldılar

Gayet ile açlık aldı *Şem'ûn*'u
Hak Teâlâ verdi anda rızkını

Gûş et imdi *Hak Teâlâ* neyledi
Dişleri beyninde et halkeyledi

Eti yerdi batnı olurdu şü'bân
Küffâr, elinden ederdi el-amân

Sardılar *Şem'ûn*'u üç gün pes tamam
Üç günün zarfında susuzdu imam

41

Hak Teâlâ onu susuz koymadı
Dişlerinden bir su inşâd eyledi

Tatlıca suyu içip kanar idi
Küffâra çün lehyeyi çalar idi

Tâdâd olmaz vuruben öldürdüğü
Geldi küffârların iş bilen beyi

Dedi ol bey, sihri gayet çok bunun
Sihrini bozmaya bir kolay bulun

Şem'ûnu'l-gâzî ol hîn kalmış idi
Vura vura kolu yorulmuş idi

Dedi ol bey yerli yerin dağılın
Siz varın bir sihr edici kul bulun

Yerli yerin cümlesi dağıldılar
Ol gâziyi çok taaccüb kıldılar

Ol velî çün oradan azmeyledi
Geldi hanesine rahat eyledi

Pes adûlar ol zaman gör nettiler
Nice nice sihr edici buldular

Geldi anlar remil kitab açtılar
Şem'ûnu'l-gâzî halini bildiler

Sehhâr olan cümlesi söylediler
Beylere *Şem'ûn* halin vasfettiler

Dediler (biz) bu işe eremedik
Kitab açtık bir nişân göremedik

Leyki biz bu işe dikkat edelim
Nohsa, heykel ol kişiye yazalım

Bu gece biz okuyuben yazalım
Kendi evinde anı biz yakalım

42

Ol müneccimler o gece yazdılar
Nice nohsa, nice heykel düzdüler

Güya anlar *Şem'ûn*'a sihr eyledi
Nohsa, heykel hiçbiri kâr etmedi

Oldu sabah böyle tedbir ettiler
Beşyüz ere nohsa, heykel diktiler

Yani nohsa kuvvetiyle harp ola
Ol yiğit meydanda güya habtola

Bağladılar nohsa, heykeli olar
Beylerinin aktı gözünden sular

Beş yüz küffârı ileri sürdüler
Beşbin leşker çün geriden sardılar

Çıktılar sahraya saf saf oldular
Sihr edenler baş tarafta durdular

Leşkere beyler dediler bu sözü
Ol yiğide söyleyin işbu sözü

Siz deyin yiğide iknâ ol söze
Nerden aldın bu hüneri, de bize

Bu söz ile siz anı mekseyleyin
Hücum edip tutuben alın gelin

Gördüler ki ol gâziyi geliyor
Leşkerin sözünü hiç dinlemiyor

Baktılar ki ol yiğit söz dinlemir
Leşkere çün verdi beyleri emir

Beş yüz leşker cümle birden yürüdü
Ol gâzinin gözünü kan bürüdü

Aldı izâmını ol velî ele
Duayı okudu pes aldı dile

Allah Allah diyüben çün yürüdü
Yâ *Alîm* sen bana meded et, dedi

43

Sihr edenler sağ tarafa geçtiler
Bir kişi bize ne eder dediler

Yani nohsalar üzerinde ola
Ol yiğit meydanda güya habtola

Haykırıp Allah diyüben yürüdü
Sihr edenler pes görünce kurudu

Nohsa, heykel bağlayânlar sardılar
Ol velîyi ortaya hem aldılar

İçlerine velî gâzi uğradı
Beş yüzüne beş yüz izâm salladı

Nohsa, heykel hiçbiri hayretmedi
Ol gâziyi akıl idrâk etmedi

Geriden leşker havale oldular
Şem'ûnu'l-gâzî'yi anda sardılar

Cümle leşker ol velîye vardılar
İçlerinde gâib oldu gördüler

Çün uzaktan görünürdü bir âdem
Yakına gelir olur idi 'adem

Düştü leşker içine gör neyledi
Dört yüz eri yüzü kuylu yolladı

Çün yürüdü Allah'ı aldı dile
Sihr edicileri katletti bile

Gördüler ki nohsalar hayretmedi
Beyleri leşkere çün emreyledi

Bir uğurdan ol velîyi sardılar
Taş, kaya anlar velîye attılar

44

Çar taraftan taş kaya yağdırdılar
Şem'ûnu'l-gâzî'yi anda yordular

Taş, kaya ol gâziye almaz idi
Leyki ileriye varamaz idi

Ol hal üzre on gün öyle kaldılar
Geçti on gün böyle tedbir kurdular

Dediler ki böylece mâh, sâl kalak
Ol kişiyi pes acından biz kırak

Şem'ûnu'l-gâzî'yi anlar sardılar
Erzağı yok cû'la ölür sandılar

Hakk'a evvelce dua kılmış idi
Allah anın rızkını vermiş idi

Rûz-i-şeb ol ağzını çiğner idi
Erzak için hiç telaş çekmez idi

Tatlıca su ağzından çıkar idi
Susuzmazdı ol sudan içer idi

Geçti bir mâh yerli yerin kaldılar

Ol gâziyi çok taaccüb kıldılar

Etti küffâr birbiriyle çokça laf
Cû' ile ol kişi çün olmaz telef

Söylediler birbirine halleri
Ol gâziye yetmedi akılları

Ol gâzi geceleri yatmaz idi
Ayak üzre uykusun alır idi

Geçdi bir mâh geldi ikinci günü
Şem'ûnu'l-gâzî ol hîn etti ünü

Bir ün etti ol zaman gör neyledi
Nâra vurdu çün zemini ırgadı

Çokça küffâr korktu anda ol zaman
İçlerine yürüdü velî heman

45

İzâmı vurur idi *Şem'ûn âdem*
Sır bâbına basar idi ol kadem

Döne döne küffâra vurur idi
Küffâr olan, sen bilirsin, der idi

Eylediler küffâr ânı çok acîb
İçlerinde gâzî olurdu gâib

Pes uzaktan seyreden görür idi
Kime vursa can verir ölür idi

Bin ikiyüz kişiyi etti helâk
Kaçmaya pes eyledi küffâr emek

Ağlayıp küffârlar ettiler figan
Dediler velîye anlar yâ civan

Ey civan bizleri ettin hep kılat (kıtal?)
Bizi bırak mîrimiz eyle kılat

Ol söz ile bozuluben kaçtılar
Pes kaçanı tahlîs edip astılar

Beyleri çün istişâre ettiler
Leşkeri geri çevirin dediler

Yay oku tertip ediben biz düzek
Çokları da taş alıp bile gelek

Hem de çar tarafa biz elçi salak
Ol yiğide belki bir kolay bulak

Dediler ki bir daha tedbir kurak
Çâre olmaz ise çün teslîm olak

Emredip leşkeri geri aldılar
Çar tarafa elçileri saldılar

Gitti hânesine gâzî mûteber
Biz alak etraf-ı-eknâftan haber

Döndü anlar amma çok âr ettiler
Bir yazıcı kula çün emrettiler

46

Geldi kâtip beylere ver(di) selâm
Dediler yaz bize beş varak tamam

Dediler sen usanuben etme naz
Bir güzelce, hoşça bir ibâre yaz

Aldı kâtip kağıdı çün bîelem
Vurdu kırtasın üzerine kalem

Pes düzüp dibâceyi yazdı selâm
Dedi bir kul verdi bana çok elem

Beldemizde bir adû çün türedi
Vasfolunmaz bizlere iş eyledi

Ol kâtip kalbine kordu bir yılan
Düzdü, yazdı nâmeye çokça yalan

Şehrimizde ol kişi gör neyledi
Cümlemizi dine davet eyledi

Biz anın sözüne biat etmedik
Râhı olduğu dine biz girmedik

Sihri galip her hüneri bürünür
Leşker içre bir tek eli görünür

Sihri galip, pes elinde bir kemik
Leşkeri kemik ile etti sönük

Böyle kalır ise bu kişi eğer
Cümlemizi hep kesip kanın döker

Vasfolunmaz sihri gayet çok acîb
Sihr edici, arayın cindâr tabip

Yoksa bunu elde etmek bîgümân
Bey’at edip ona eylerük iman

Bir acaip, tarif olmaz bir dilîr
Siz gelin bizlere olun destigîr

Behriz ile okup eğri gitmeyin
Leşkerin çoğuyla siz azmetmeyin

47

Ruhban ile sihr eder cindâr bulun
Velhasılı buna bir kolay bulun

Beş varak çün böylece hatteyledi
Zîrini beylere temhîr eyledi

Beş tarafa çün ki nâme saldılar
Mefhûmunu anlayuben korktular

Korktu anlar, amma hiç bildirmedi
Belde-i sâlis cevap pes vermedi

İki belde çün ki boyun verdiler
Bu yakında biz geliriz dediler

Dinle anlar evvela çün nettiler
Yüz kadar sihr edici kul buldular

Tertip edip çeri leşker düzdüler
İki belde iki bin kul çıktılar

Geldi anlar mısıra yanaştılar
Mısır ehli bildi karşı çıktılar

Geldi anlar mısr içine girdiler
Hây-ı-huydan çün ki nâra vurdular

Hâsılı bir yerde halvet oldular
Velî gâziyi hikâye kıldılar

Sihr edici yüz kişiyi aldılar
Siz buna bir çare bulun dediler

İçlerinde bir kişi çün var idi
Adına çün *Serzanûş* derler idi

Dedi beylere ki dinleyin beni
Kitab açtım ben velî gördüm anı

Allah'ın velî kulu ol, biz nedek (biz- ol?)
Biz ne türlü ona hile fend edek

Cümlesi hep böyle cevap verdiler
Bir kolay bulamazık biz dediler

48

Dedi beyler siz nice gördüz nişân
Bize edin siz anı bir bir beyân

Dedi Serzanûş ki dinleyin beni
Dün gece rüyada gördüm ben anı

Gökyüzünde Merîh kevkeb parladı
Bîadet kevkeb yanında parladı

Oldu güneş Merîh kevkeb çok acîb
Bîadet yıldızlar oldular gâip

Kitab açtım etmedi bir şey beyân
İşte benim gördüğüm budur nişân

İnanmayıp anı yalan sandılar
Emredip ol ruhbânı astırdılar

Geri kalanlarını affettiler
Anları leşker içine kattılar

Birbiriyle vasf-ı hâl çün oldular
Bir daha meydana girek dediler

Dediler ki yay ok alıp gidelim
Umulur ki anı elde edelim

Geçti ol şeb çün sabah oldu ayân
Fırka fırka çıktı leşker ol zaman

Çün sonradan hep geleni seçtiler
İleriye siz varın çün dediler

Geçti ileriye anlar ol zaman
Velî gâzi çıktı göründü heman

Kemiği aldı eline yürüdü
Leşkeri sürdü duayı okudu

Ol gâzinin gelmesine şaştılar
Pes gelirken gâziye ok attılar

49

Velî gâzi içlerine uğradı
Bir taraftan kırmaya çün başladı

Ol adûlar etrafını sardılar
Pes gâziyi ortaya hem aldılar

Çar taraftan oku çün yağdırdılar
Küffâr orda birbirini kırdılar

Pes uzaktan velîyi görürdüler
Yakına gelince çün görmezdiler

Velî gâzi, ol zaman gör neyledi
Beşyüz eri hurd-i haşhâş eyledi

Hem de birbirine çün ok attılar
Dörtyüzelli kişiyi katlettiler

Kime vursa idi izâmı velî
Can verir tutar idi uhrâ yolu

Pes uzaktan *Şem'ûn*'u görürdüler
Hücum edip üstüne yürürdüler

Üç gün anda çün ki cihâd ettiler
Sağ kalanlar hep canından bezdiler

Allah Allah derdi ol *Şem'ûn velî*
Çar tarafa çalar idi lehyeyi

Çokça küffâr vurdu katletti gâzi
Küffâr cendeğiyle doldu hep yazı

El-emân el-(em)ân çok bağırdılar
Bozulup leşker geri dağıldılar

Geldiler *Şem'ûn*'a çok yalvardılar
El-emân yâ velî gâzi dediler

Sağ kalanlar geldi teslim oldular
Yalvarıp çün işbu sözü dediler

Teslim olduk sen bize cebreyleme
Hem de bizi dine davet eyleme

50

Cümle küffar hep gelip yalvardılar
Yâ velî yâ gâzi sultan, dediler

Belde karyemize değme hürmet et
Git uzak beldelere sen kavga et

Velî gâzi sözlerini dinledi
Gidin imdi sizi affettim dedi

Dedi *Şem'ûn* ben buradan giderim
Uzak beldelerde gaza ederim

Dedi ben burdan azîmet ederim
Evvela *Bâbil* iline giderim

Evine gitmedi, avdet eyledi
Girdi yola, gitti, gayret eyledi

Girdi yola, gitti âli mu'teber

Biz alak etraf-ı-eknâftan haber

Beldeler hep namını duymuş idi
Küffâr olan tedbirin almış idi

Dediler ki ol dilîr lâbüd gelir
Hem biz ile muâreke ol kılur

Nâmını işitip anlar korktular
Bir azîm belde ki sen gör nettiler

Sihr edici bir kişi çün var idi
Sihr ile ol ejdehâ yapar idi

Ejdehâ şeklinde ol yapar idi
Kimi görse üstüne sürer idi

Sihr ile yaptı (i)yirmi ejdehâ
Şehrin etrâfında eyledi rehâ

Çün velî gâzi görüben havf ede
Korkup anlar dönüp geriye gide

Belde ehli leşker hep düzüldüler
Bir zaman bu tertib üzre kaldılar

51

Ol velînin murâdı *Bâbil* idi
Ol azîm beldeye uğradı yolu

Ol şehirde yanaşıp gör neyledi
Haykırıp bağırdı, nidâ eyledi

Cümlesi sihr ediciye uydular
Şem'ûn'un nidâsını hep aldılar

Çün yi(gi)rmi ejdehâyı aldılar
Ol gazînin karşısına verdiler

Sehhârı çün onlar yine kattılar
Belde ehli hep beraber gittiler

Ol velî geliyor onlar baktılar
Ejdehalar üzerine aktılar

Velî gâzi onlar(ı) gördü heman
Haykırıp bir nidâ vurdu ol zaman

Çünkü sehhâr evvelâ kılmış idi
Ejdehalar ip ile yapmış idi

Cümlesini bir ipe düzmüş idi
İpin ucun eline almış idi

Velî gâzi içlerine yürüdü
Duâyı okuyup diline aldı

Haykırıp yürüyüp lehyeyi aldı
İzâmı birinin başına çaldı

Sihr edici görüp velîyi şaştı
Bozulup sihri ip elinde kaldı

Dahi sihr ediciye vurdu izâm
Düştü yüzü kuylu yere öldü hem

Küffâr üzerine velî yürüdü
Küffârın hep kanı gitti kurudu

Birbirine güya kuvvet verdiler
Çün sarıp da taş ok atın dediler

52

Beşyüz adam taş ile ok attılar
Bir taraftan velî girdi gördüler

Velî gâzi çalmaya çün başladı
Üçyüzünü yüzü kuylu yolladı

Belde ehli cümlesi hep kaçtılar
Geldiler ol şehr içine gördüler

Velî gâzi vurdu yüz daha civân
Vura vura girdiler şehre heman

Küffâr olan ol zaman gör nettiler
Çün uzaktan yâ velî kul dediler

Velhâsıl cümlesi teslîm oldular
Yâ gâzî, yâ sultan aman dediler

Leykî yanına yakın gelmezdiler
On adam yerden uzak söylediler

İçlerinde bir kişi çün var idi
Ruhbân idi aklı başı yâr idi

Dedi siz bu işi ihmal etmeyin
Fend ile yiğidi elde eyleyin

Sihri galip gayet ile çok yaman
Sonra edersiz elinden el-emân

Döndü andan eylediler meşvere
Çokları hep girdi ol dem sengere

Dediler ki biz anı söze tutak
Ol hâl ile biz sarıp anı vurak

Çün duvarların dibine girdiler
Velî gâzi şehre girer dediler

Bin kişi hep taş ile ok aldılar
Her birisi bir köşeden baktılar

Cem' oluben geldi çün dernekleri
Geldi selâm verdi belde beyleri

53

Dediler beyler ki ey velî imam
Sen buyur hânemize eyle taam

Daha bizde kalmadı hiçbir inad
Cümlemizi eylegil *Hakk*'a küşâd

Çokça söz velîye anlar söyledi
Hiçbirisi *Şem'ûn*'a hayr etmedi

Dedi velî rızkı *Hak*'tan isterem
Kimseden çün nan-i-nimet istemem

Çün bular bu sözde iken nâgehan
Çar taraftan hücum ettiler heman

Şem'un'ul Gâzî ol dem gör neyledi
Haykırıp hem içlerine uğradı

Gûş et imdi neyledi *Şem'ûn âdem*
Sır bâbına ol yine bastı kadem

Küffâra lehyeyi ol vurur idi
Eli vurur dili Allah der idi

Kaçtı küffâr hep şehirden çıktılar
Zükûr, ünâs birbirine geçtiler

Çokları da evlere çün girdiler
Pes içerde zâr-ı-figân kıldılar

Velî gâzi ol zamanda neyledi
Her kapıda bir nidâ eyler idi

Hangi bâba varsa idi ol velî
Çün içerde küffâr olurdu deli

Kimsenin bu işe aklı yetmedi
Çok kafirin yüreği hem patladı

Sağ kalanlar cümleten ağladılar
Yâ civân merhamet eyle dediler

54

Gâip etme sen bizim cümlemizi
Sen bilirsin dine davet et bizi

Yalvarıp cümle ricâlar ettiler
El-emân yâ velî gâzi dediler

Şemûn'ul Gâzî tefekkür eyledi
Onları çün dine davet etmedi

Anların katlolduğu bilinmedi
Melâke kalbime ilhâm etmedi

Çıktı velî ol şehirden durmadı
Pes diğer beldeye avdet eyledi

Allah'a huzur eder gider idi
Bu duâyı dili vird eder idi

…

Kalbi huzur yola giderdi velî
Bir azîm karyeye uğradı yolu

Etraf, eknâf *Şem'ûn*'u duymuştular
Bu'd ile kurb nâmını almıştılar

Karyeli çün nâmını almış idi
Etrafa bekçileri salmış idi

Yani bekçiler bağırıp ün ede
Kaçıp anlar karyeden firâr ede

Çünkü evvelce anı sormuştular
Saçlı kişi olduğun bilmiştiler

Bekçi üç kul ol velîyi gördüler
Saçlarından tanıyıp hem bildiler

Ol velîyi saçlarından bildiler
Velhâsıl karyeye haber verdiler

Karye ehli işitip gör nettiler
Zükûr, ünâs cümle firâr ettiler

55

Girdi karye içre ol velî imâm
Gördü islâmları çün verdi selâm

Belde karyelerde islâm var idi
Leyki velî anlara vurmaz idi

İslâm ile iltifat etmez idi
Asla yanlar(ına) hiç gitmez idi

Cümle küffâr etti gâziden ibâ
İKtisâr et kıssayı *Ağlar Baba*

Gâzî'nin her bir hâlin nakleylesek
Bin ay muhârebesin vasfeylesek

Çok mutavvel sözde olmaz hem vefâ
Okuyup dinleyen almaz bir safâ

Çıktı ol karyede daha durmadı
Cümle belde karyelere uğradı

Nice belde karyelere uğradı
Nice binlerce adûlar doğradı

Bin ay küffâr ile kavga eyledi
Nice bin küffârı sergûn eyledi

Uğradığı beldeleri körledi
Belde, karye bunalıp aman dedi

Cümle belde karye aman dediler
Yâ Gâzî, yâ Sultan aman dediler

Belde, karyelerde küffâr ağladı
Sen bizim sultanımız onlar dedi

Uğradı bir beldeye aldı teber
Biz alak evdeki avrattan haber

Ol velînin bir kadını var idi
Zâhir islâm, bâtını kâfir idi

56

Ol bilâdın küffârı gör nettiler
Yalvarıp avratı elde ettiler

Dediler ki biz sana çok mal verek
Her ne eksiğin var ise biz görek

Belde ehli ulu dernek ettiler
Gizlice bu işe gayret ettiler

Gâzînin avratına yalvardılar

Kesti, arkamızı aldı dediler

Ol adûlar, avrata yalvardılar
Düşüp ayağına çün ağladılar

Bu yakında ol gâzî döner gelir
Cân-ı-dilden hem sana teslim olur

Dedi avrat size ben çok ağladım
Amma ki sırrımı ifşâ etmedim

Ol zamandan şimdiye dek ağlarım
Geldiği hîn gâzî(yi) ben bağlarım

Ol velîyi uykuda hem bağlarım
Siz gelince ben yalandan ağlarım

Ol işi böylece tedbir ettiler
Bu hâl üzre hayli zaman kaldılar

Bin ay beldelerde cihâd eyledi
Döndü velî gâzî, avdet eyledi

Velhâsıl *Şem'ûn* gelip girdi eve
Sıçradı kalktı kadın eve eve

Çün oturdu evde ol *Şem'ûn alî*
Dedi avrat, sen safa geldin velî

Velî sultan, şükr-i *Yezdân* eyledi
Girdi firâşına rahat eyledi

Gâzî sultan gazadan gelmiş idi
Ruhsat uykusuna ol girmiş idi

57

Girdi arkasına avrat uyudu
Ne bilsin şeytana avratı uydu

Kalktı ol zen gizlice çün neyledi
Ol velînin ellerini bağladı

Velî gelmiş gazâdan, bağrı dağlı
Uyandı uykudan, elleri bağlı

Dedi, beni uykuda kim bağladı?
Cezpedüben çekti habli doğradı

Dedi avratına, yâ hatun kişi
Kimler etti bize bu olmaz işi?

Dedi avrat, ben sana meyleyledim

Gazâ içre çok sana seyreyledim

Velî gâzî olduğunu anladım
Tecrübe edip seni ben sınadım

Oldu sabah geldi ferdâsı günü
Gizlice küffâr gelip buldu zeni

Yani gelip avratı çün buldular
Vasf-ı hâli ona bir bir sordular

Vasf-ı hâli ol kadın pes söyledi
İp, kemend velîyi eylemez dedi

Dediler ki biz sana zencir verek
Va'di kıldık, hem senin ecrin verek

Avrata gizlice zencir verdiler
Yalvarıp tenbîh, te'kîd ettiler

Geçti gündüz geldi erdi pes gece
Sen kulak (ver) bu kasas oldu nice

Velî gâzi *Hakk*'a secde eyledi
'İşâyı kıldı tezekkür eyledi

Kalktı yatağına girdi ol velî
Kul ne bilir başa gelecek hâli

58

Girdi firaşına uyudu imâm
Avratı bağladı ellerin tamam

Zencir ile ellerini bağladı
Pes velî uyandı avrat(ı) ağladı

Gerneşip cezbetti çekti inledi
Lokma lokma zenciri çün doğradı

Dedi avratına, yâ hatun kişi
Sen bana niçin edersin kem işi?

Dedi avrat, yâ gâzî dinle beni
Sınayıp tecrübe ettim ben seni

Velî gâzî dinle ol dem neyledi
Sırrını avrata ifşâ eyledi

Dedi *Şem'ûn* avradına bu sözü
Allah'ın velîsiyim dinle bizi

Dünya aletleri beni eylemez

Zencir, ip, kemend bana hayreylemez

Ben velîyim nice hâlim var benim
Re'sim üzre zevâibim var benim

Avradı kâfir imiş ol bilmedi
Sırrını avrata bir bir söyledi

İlm-i gayba anın eli ermedi
Avradı kâfir imiş çün bilmedi

Dedi *Şem'ûn* avradına ya kadın
Allah'ın has velîsiyim ey hatun

Zapt edemez alet-i-zencir beni
İllâ ancak saçlarım bağlar beni

Ol velî saçları güzel kul idi
Re'si üzre sekiz örük var idi

Dinle anın ahvâli oldu nice
Oldu gündüz geldi ferdâsı gece

59

'İşâdan son yattı etti hamdini
Bilmedi ol avradının fendini

Ruhsat-ı nâm uykusuna uğradı
Avradı örüklerini doğradı

Sekiz örüğünü kesti bîimân
Elin ayağını bağladı heman

Dördü ile ellerini bağladı
Dördü ile kıçlarını bağladı

Sıçradı uykudan uyandı heman
Ol zaman anladı hali çok yaman

Çekti amma bulamadı bir zafer
Gitti avrat küffara verdi haber

Dedi avrat, müjdemi sizler verin
Ol velîyi bağladım gelin görün

Girdi eve küffâr eyledi hitap
Bağrı yufka olanı yaktı kitap

Ol velîyi orda bağlı gördüler
Şetm'edip kötüce hitap ettiler

Açuben velîyi alıp gittiler
Türlü türlü çok itâblar ettiler

Kimi vurdu kimi itâb ettiler
Mezbaha yerine anlar gittiler

Ol kasap dükkânı kavi yer idi
Ortasında bir direği var idi

Geçmiş günlerini çün ağladılar
Şem'ûn'u ol direğe bağladılar

Bağlayıp direğe anı astılar
Evvelâ kollarını çün kestiler

Enfini, dudaklarını kestiler
İbret için gözlerini oydular

60

Kestiler dilini, hem kıçlarını
Toplayıp bir yere yığdılar anı

Sonradan kulaklarını kestiler
Takıp ipe ol direkten astılar

Ol velîyi kestiler hiç tınmadı
Hiçbirinin acısını duymadı

Ağla *Ağlar*, feyzi cezp et, mürşidân
Kesilip acımadığın et beyân

Mü'min olan kul sâlih amel eder
Hali, şânı günbegün müzdâd eder

Sâlih amel kalbi münevver eder
Kalb-i münevvere tecelli erer

Pes tecelli yani nûr üzere nûr
Her ne bela gelse kul safâlanır

Hak Teâlâ, Şem'ûn'a feyzeyledi
Vücudunu büsbütün nûr kapladı

Mir'atullah Şem'ûn'u hoş eyledi
Kestiler âzâlarını duymadı

Cismini hurşid-i *Feyyâz* kapladı
Ol ecilden asla acı duymadı

Nûr cemâlin nûru rûhu kandırır
Nûr-i cemâl tende canı öldürür

İkna olmazsan sözüme din eri
Et tezekkür sen *Eyyûb Peygamber*'i

Bîadet kurt yedi anı sancadı

Ol füyûzdan asla duymadı acı

Gizli hikmetini ancak *Hak* bilir
Enbiyâ halini velîye verir

Fâilâtün fâilâtün fâilât
Et *Peygamber'*e selâm ile salât

61

Hak Teâlâ, Şem'ûn'a vahyeyledi
Ne şeyi murad edersin sen dedi

Pes hâtiften ol nidâyı anladı
Kalbi içre böyle murad eyledi

Dedi *Şem'ûn* yâ *İlâhe'l-âlemîn*
Hey'et-i ûlâmı vergil sen hemin

Hak Teâlâ bir melek halkeyledi
Yâ melek sen has kuluma var dedi

Yâ melek, bak sen *Şem'ûn*'un haline
Kesilen âzâları bas yerine

Çün beşer suretine girdi tamam
Geldi *Şem'ûn velî*'ye verdi selâm

Verdi selâm daha ülfet etmedi
Kesilen âzâlarını topladı

Maktûâtın cümlesini topladı
Anları yerlerine vaz'eyledi

Küffâr olan amûda hep baktılar
Şem'ûn'u görmeyip anlar korktular

Hak Teâlâ, Şem'ûn'a lütfeyledi
Ol direkte anı mestûr eyledi

Pes direkten ipleri ipleri kesti muîn
Şem'ûn'a dedi elimden tut hemîn

Tuttu sol elini *Şem'ûn-i velî*
Vurdu ol direğe anın sağ eli

Çekti yıktı direği çün muîn
Aldı *Şem'ûn*'u kapıya pes hemîn

Çıktı melek ol kapıyı kitledi
Elvedâ yâ *Şem'ûnu'l-gâzî* dedi

Velî gâip oldu küffâr baktılar
Çün direk yıkıldı anlar korktular

62

Geldiler kapıya bağlı gördüler
Küffâr anda zâr-ı-figan kıldılar

Pek vâsi' bir yer idi güzelce dâr
Dörtyüz elli kişi idi ünâs, er

Ol yapı hedmolacağın bildiler
Ağlayuben zâr-ı-figan kıldılar

Bir gürültü oldu cümle bildiler
Pes yapı yıkıldı hep boğuldular

Bir rivâyette *Teâlâ Hazret'*i
Şem'ûnu'l-gâzî'ye pes vahyeyledi

Hangi şeyi murad edersin dedi
Vereyim ol san'atı sana dedi

Allah'a *Şem'ûn* münâcât eyledi
Eski kuvvetimi ver yâ Rab dedi

Tâ ki bu direği çekip alayım
Üstlerine hem yapıyı yıkayım

Hak Teâlâ, Şem'ûn'a lütfeyledi
Çok ziyade kuvvet i'tâ eyledi

Çeküben direği aldı din eri
Hedmolup dâr telef etti küffârı

Yıkılıp dâr küffârı hep çulladı
Avradını bile telef eyledi

Fevz ü necât ile Allah sakladı
Şem'ûn'u küffardan *Hak* sakladı

Vasfa gelmez nice ihsân eyledi
Şem'ûn'un âzâların reddeyledi

Mefâîlün mefâîlün mefâîl
Hudâ maksuduna sen eyle nâil

63

(Şol) muharebeden sonra gör neyledi
Allah'a bin ay ibadet eyledi

Bir acaip hale düştü ol velî
Hiç namaz kılmaktan olmazdı eli

Leyli kaim, pes namaz kılar edi
Çün nehâr namaz, oruç tutar idi

Ol bin ay böylece dikkat eyledi
Yani nefsi ile kavga eyledi

Girdi vahdet câmına gör neyledi
Nefsine bin ay kılıç ol salladı

Tıb kelamı ol velî seyf eyledi
*Nefs-i emmâre*sini katleyledi

Ol çalardı seyfi emmâresine
Bu hal ile öldü gitti çün sine

Çün müfessir, *fîsebîlillah* dedi
Yani ameline riyâ katmadı

İşbu minval üzre Nebî söyledi
Cümle ashâb işitüben ağladı

İştiyakından çün ashâb ağladı
Bu sevabı bize vermez mi dedi

Dediler ashâb ki yâ *Nebî Zîşân*
Bilmez misin sevabını et beyân

Bîhaberim, pes *Rasûlullah* dedi
Hak Teâlâ, Cibrîl'e emreyledi

Bu sözümü yâ melek sen al dedi
Habîbim *Nebî Zîşân*'a ver dedi

Aldı *Cebrâil* melek çün sûreyi
Verdi *Nebî Zîşân*'a ol sûreyi

Yâ *Muhammed, Cebrâil Melek* dedi
Hak sana ümmeten i'tâ eyledi

64

Sana hem ümetten nazar eyledi
Bu gece(yi) size i'tâ eyledi

Seni a'zâm, ümmetin şâd eyledi
Bu gece(yi) gayet eşref eyledi

Hak Teâlâ, Cibrîl'e emreyledi
Cebrâil Nebî'ye bir bir söyledi

Bu gecede çok ibadet eylemek
Pes namaz, Kur'ân okup Allah demek

Üzerime efdal ü tafdîl olur
İki bin aydan bana efdal olur

Ümmetinle seni bu şeb arıtır
Şem'ûn'un bin ayından hayırlıdır

İbn-i Abbâs çün rivayet eyledi
Tefsîr içinde bu sözü söyledi

Ol *Nebî Zîşân, Muhammed Hazret'*i
Hadisinde böylece şerheyledi

Hangi men ki ol gece kalkar ise
Pes iki rek'at namaz kılar ise

Ba'de *Sübhâneke* hem de besmele
Fâtiha peşine kır'ât eyleye

Zamm-ı sûre yedi ihlâs okuya
Çün iki rek'at de böylece kıla

İki rek'ati kılıp ede tamam
Tefrîk-i namaza pes vere selâm

Hem iki tarafına vere selâm
Yetmiş istiğfâr edip kıla tamam

Yetmiş istiğfâr okuya vahdeten
Kaim olup makamından kakmadan

Saklar Allah, anı her bir beladan
Asgar, ekber hem günâh-ı kübrâdan

Hak Teâlâ her şeyi hoşça eder
Ebeveyni bile Allah afveder

Çün usûlü, fürûu *Hak* afveder
Cümlesi cennet kapısından girer

Ba'seder Allah melâike halkeder
Ol melekler cinân içre pes girer

Müstağfire ol melekler gör neder
Cennet içre bîadet eşcâr diker

Köşk ü eyvân kasr ile bina kurar
Eşcârı altında enhârlar akar

Ol kişi ecel şarabı içmeden
Fâni mülkten BâKi mülke uçmadan

Tâ ki ol cenneti bütün seyreder
Eşcâr u köşk yerini cümle görer

Gözün açar anları ru'yet kılar
Pes gözün yumup âhir ile gider.

***

Not: Metin burada bitiyor. Sanki tamamlan(a)mamış gibi. Söz yarım kalmış. Hamd, salavat, dua filan beklenirdi sonunda. Yazı da sonlara doğru biraz bozulmuş, bazı heceler unutulmuş intibaı var bende. Acaba son demlerinde mi yazmış Baba Efendi bu risâleyi!

Metne "sadık" aktarım örnekleri:

1

RİSÂLE-İ AĞLAR BABA

TEFSîR-İ İNNÂENZELNÂ SÛRESİ

Bismillahirrahmânirrahîm

Murğ-i dilsin rûz-i-şeb durma aman
Lâcivâr mülkünde eylegil f**ü**gan

Bülbül olup ol şeh**e**rde kon güle
Durma ağla her seher gonca güle

Gülü tanı şebneminden, kon dala
Ağla durma orda yalvar Allah'a

Ol gülün üstüne konmagıl ağır
Atla daldan dala sen Allah çağır

İnme daldan bakmagıl sen gayrıya
Nâşî bağda konma sen bir çalıya

Hayme kurmuş ol gül üstüne Nebî
Gir ol hayme altına olma gabî

Haymenin bir kap**usu** var ey gözüm
Etrafında selviler düzüm düzüm

Hayme altında o güle durma gir
Hikmeti seyr **i**t de sen murada **i**r

Âşık olan girer elbet ol bâba
Söylegil evsâfını Ağlar Baba

Âşık olan gül dalına konmasa
Haymenin altına başın sokmasa

Belki kondu gül bağında gayrıya
Nâşî bağda f**ü**gan edir gayrıya

10

Zülcelâl Ahmed'i akdem eyledi
Kur'ân-ı Kerim anı velyeyledi

Anlayâna bu kadar mânâ yeter
Söyle Ağlar Baba tefsîrden haber

Hak Teâlâ her şeye âlimd**ü**r hem
Ne mekânda istesen hazırd**u**r hem

Mahlûkunun her bir halini bil**ü**r
Yerde gezen çün murun izin görür

Cümlenin hâlıkı oldur lemyezel
Yerde gökte âmmeden odur güzel

Hak Teâlâ dünyayı halkeyledi
Nice nebî, nice mürsel yolladı

Kimisine suhuf irsâl eyledi
Dört nebiye kitap inzâl eyledi

Her nebiye göre ahkâm eyledi
Ol nebiler hükmü ifâ eyledi

Yüz suhufu dört nebiye yolladı
Tevrât'ı Musâ'ya inzâl eyledi

Ol Dâvûd Nebî'yi hem şah eyledi
Zebûr'u Dâvûd'a çün bahşeyledi

İbn-i Meryem'i ruhundan eyledi
Ol Îsâ mevtaları zind'eyledi

İncil'i Îsâ okup tuttu oruç
Bu faniden göklere etti urûc

Geçti Îsâ'dan sonra hem çok zaman
Geldi Muhammed Nebî dehre heman

Hak Teâlâ anı sultan eyledi
Yeryüzüne hem anı mâh eyledi

55

Girdi karye içre ol velî imam
Görd**i** islâmları çün verdi selâm

Belde karyelerde islâm var idi
Leyki velî anlara vurmaz idi

İslâm ile iltifat etmez idi
Asla yanlar(ına) hiç gitmez idi

Cümle küffâr etti gâziden iba
İKtisâr et kıssayı Ağlar Baba

Gâzî'nin her bir hâlin nakleylesek
Bin ay muhârebesin vasfeylesek

Çok mutavvel sözde olmaz hem vefâ
Okuyup dinleyen almaz bir safâ

Çıktı ol karyede daha durmadı
Cümle belde karyelere uğradı

Nice belde karyelere uğradı
Nice binlerce adûlar doğradı

Bin ay küffâr ile kavga eyledi
Nice bin küffârı sergûn eyledi

Urğaduği beldeleri körledi
Belde karye bunalıp aman dedi

Cümle belde karye aman dediler
Yâ Gâzî yâ Sultan aman dediler

Belde karyelerde küffâr ağladı
Sen bizim sultanımız onlar dedi

U**r**ğadı bir beldeye aldı teber
Biz alak evdeki avrattan haber

Ol velînin bir kad**uni** var idi
Zâhir islâm, bâtını kâfir idi

SÖZLÜK

Ar.Arapça, F., Farsça, M.Mahalli

A

Acîb: Ar. Şaşırtıcı
Acûz: Ar. Çok aciz
Adem: Ar.Yokluk
Adû: Ar.Düşman
Ahkâm: Ar.Hükümler
Âil: Ar.Yoksul
Akdem: Ar.En önce
Âkil: Ar.Akıllı, bilgili
Akvâl: Ar.Sözler
Âli:Ar.Yüce
A'mâ: Ar.Kör
Amûd:Ar.Direk
Ânâelleyli: Ar.Gece yarısı
Arkamızı aldı: M.Sonumuzu getirdi, bitirdi
Asgar: Ar.En küçük
Âvâze: Yüksek ses
Avdet: Ar.Dönüş, dönmek
Avn: Ar.Yardım (etmek)
Azim: Ar.Büyük
Azm: Ar.Yola çıkmak

B

Bâb: Ar.Kapı
Ba'de: Ar. 'den sonra
Baîd: Ar.Uzak
Bâki: Ar. Ebedi
Bâl: F.Gönül
Ba's: Ar. Göndermek
Basiret: Ar. Görüş, derin görüş
Batn: Ar.Karın
Behriz: Perhiz?
Belde-i sâlis: Ar.Üçüncü belde
Beşîr: Ar.Müjdeci
Beyninde: Ar.Arasında
Bîadet: Ar.F. Sayısız
Bîasîr: Ar.F. Zorluk içermeyen
Bîelem: Ar.F.Elemsiz, sıkıntısız
Bîfıkıh: Ar.F. Fıkıhsız, fıkıh bilmeyen
Bîgümân: F. Kuşkusuz. (Metinde umutsuz)
Bîibret: Ar.F. İbretsiz, ibret almayân
Bilâd: Ar.Beldeler
Bîmekan: Ar.F. Mekânsız
Bîniyet: Ar.F. Niyet etmeksizin
Bîşümar: F.Sayısız
Bu'd ile kurb : Ar.Uzak ve yakın(lık)
Bûm: F.Baykuş
Butlân: Ar.Asılsızlık, yokluk
Bükâ: Ar.Ağlamak

C

Câmid: Ar.Cansız şey, madde
Cehîm: Ar.Cehennem
Celî: Ar.Açık, görünen
Cenb: Ar.Yan, vücudun yan tarafı
Cendek: M.Ceset, leş
Cezb: Ar. Çekmek
Cinân: Ar.Cennet
Cindâr: Ar.F.Cinci, efsuncu
Cû': Ar.Açlık, aç
Cünd-i şeytân: Ar.Şeytanın askeri
Çar (cehar): F.Dört
Çenge: M.Çene
Çeri: Asker
Çeşm: F.Göz

D

Dâbbe: Ar.Canlı mahlûk
Dâr: F.Ev, bina
Dehr: Ar. Dünya, zaman
Destigîr: F.Arka çıkan, elinden tutan, yardımcı
Dıhk: Ar.Gülmek
Dıyk: Ar.Dar
Dibâce: F.Başlangıç
Dil: F.Gönül
Dilîr: F.Yiğit
Dûr olur: F.Geri durur, uzak kalır

E

Ebter: Ar.Güdük, nesli kesik
Ecil'den: Ar.Sebebiyle, sebeple
Ecr: Ar.Karşılık, ücret
Ecr-i azim: Ar.Büyük ücret
Ednâ: Ar.En alçak
Ef'âl: Ar.Fiiller
Efdal: Ar.Daha üstün
Eğna:Ar.En zengin. "Zengin kıldı"
Ekber: Ar.En büyük
Eknâf: Ar.Yönler, taraflar, nahiyeler
El üzmek: M.Terk etmek, bırakmak
Emîr: Ar.Emreden, yönetici
Emr: Ar.İş
Emtâr: Ar.Yağmurlar
Enf: Ar.Burun
Enver: Ar.En nurlu, çok nurlu
Epsem: M.Sessiz
Erce: M.Erkence
Erzak: Ar.Rızıklar
Esam: Ar.Sağır
Esîm: Ar.Kötü, günahkâr
Esmâr: Ar.Yemişler, meyveler
Esvât: Ar.Sesler
Eşcâr: Ar.Ağaçlar
Eşref: Ar.En şerefli
Eşyâ: Ar.Şeyler
Evsat:Ar.Orta, mutedil
Eyyü: Ar.Hangi

F

Fahşâ-i-münkir (fahşâ ve münker): Ar. Çirkin ve kınanan işler.
Fâik: Ar.Üstün
Fariğ: Ar.Vazgeçmiş, çekilmiş.
Fâtih: Ar.Açan
Fazl: Ar.Lütuf, karşılıksız iyilik
Fem: Ar.Ağız
Fend: F.Hile, kurnazlık.
Fer': Ar.Dal, kol. Aslın uzantısı, parçası.
Ferâiz: Ar.Farzlar
Ferdâsı: F.Ertesi, sonrası, yarını.
Feth: Ar.Açmak
Feyz: Ar.Bolluk, bereket, ihsan.
Firâş: F.Yatak
Fuâd: Ar.Kalb
Fütûh: Ar.Açılış
Füyûz: Ar.Feyizler

G

Gabî: Ar.Ahmak, anlayışsız
Ganî: Ar.Esma-i hüsna'dan; Zengin

Gayye: Ar.Son, nihayet
Gerneşmek: M.Gerinmek
Girdigâr: F.Allah, yaratıcı
Gûş et: F.Dinle, işit
Gülşân: F.Bahçe

H

Hâb: F.uyku
Habl: Ar.İp
Habtolmak: Ar.Mahvolmak, yok olmak
Hacîl: Ar.Mahçup, utanmış
Hafâ: Ar.Gizli, saklı. (Metinde "korku" anlamında kullanılmış görünüyor.)
Hâli: Ar.Boş, boşaltılmış
Hâr: F.Diken
Hatar: Ar.Tehlike, uçurum, korku. Kalbe gelen düşünce
Hâtiften: Ar.Gâipten
Hatt: Ar.Yazı, yazmak
Hatve: Ar.Adım
Havf: Ar.Korku
Hayme: Ar.Çadır
Hayvân: Ar.Canlı, diri
Hazer: Ar.Korku, kaygı
Hedm: Ar.Yıkılmak, yıkmak
Hey'et-i ûla: Ar. Önceki şekil, önceki görünüş
Hicap: Ar.Perde
Hil'at: Ar.Kıymetli, süslü elbise. Kaftan.
Hîn: Ar.Zaman (da)
Hubz: Ar.Ekmek
Hudâ: F.Allah
Hurşid:F.Güneş
Hutûr: Akla gelmek, hatırlamak
Hüccet: Ar.Delil, dayânak
Hücre-i sâfi: Ar.Saf, temiz oda (kalb)
Hüdâ: Hidâyet

İ

İbâ: Ar.Çekinmek, tiksinmek
İbka: Ar.Yerinde bırakmak, sürdürmek
İbre: Ar.İğne
İbtidâ: Ar.Başlangıç, önce
İhfâ: Ar.Gizlemek
İkbâl: Ar.Yönelmek, karşılamak
İktisar: Ar.Kısaltmak (Kaf ile)
İlâ yevmi'l-kıyâm: Ar.Kıyamete kadar
İn'âm: Ar.Nimet vermek
İnfak: Ar.Allah rızâsına harcamak
İnşâd: Ar.Şiir okuma, şiir gibi okuma. (Metinde meydana getirme, yaratma anlamı var)
İnzâl: Ar.İndirme
İrcîî: Ar.Geriye dönün, geriye gelin
İskât: Ar.Susturmak(kef ile)
İstimdâd: Ar.İmdad istemek
'**İşâ**: Ar.Yatsı
İştiyak: Ar.Arzu, şiddetli istek
İ'tâ: Ar.Vermek
İtâb: Ar.Azarlama, tekdir etme
İtmân: Ar.Emniyet etme, güvenme
İttikâ: Ar.Yaslanarak oturma (kef ile)
İttikâ: Ar.Korkmak, korunmak (kaf ile)
'**İzâm**: Ar.Kemikler
İzhâr: Ar.Ortaya çıkarma, açık etme

K

Kabz-ı rûh: Ar.Can alma (ölüm)
Kâffe: Ar.Tamamı, hepsi
Kâfire: Ar.Kâfir kadın
Kalbolmak: Ar.Dönüşmek
Karîb: Ar.Yakın
Karye: Ar.Köy
Kasas: Ar.Kıssalar, hikâyeler
Kasr: Ar.Köşk
Kat': Ar.Kesmek
Kavî: Ar.Kuvetli, dayânıklı
Kenz: Ar.Hazine
Kesret: Ar.Çokluk
Keşf-i güzer: Ar.F. Geçip gideni keşfetmek, incelemek
Ketb: Ar.Yazmak
Kevkeb: Ar.Yıldız
Kılat: ? Kıtal (öldürmek, savaş)
Kıyam: Ar.Ayakta durmak
Kibâr: Ar.Büyükler, büyük rütbeliler (Metinde büyük, ulu anlamında)
Kisb: Ar.Kazanmak, kazanç
Kişver: F.Ülke, memleket (Metinde saygın, rütbe sahibi anlamında olabilir)
Kizb-i-gaybet: Ar.Yalan ve gıybet
Künh: Ar.Asıl, öz, kök
Küşâd: F.Açık, açmak

L

Lâbüd: Ar.Kuşkusuz
Lâcivâr: Ar.Yönsüz, mekânsız
Lağv-ı-bâtıl: Anlamsız, boş
Lâihlâs: Ar.İhlâssız
Lehye: Ar.? Sakal (metne oturmuyor!)
Lemmâyezel: Ar.Öncesiz
Leşker: F.Asker
Leyl ü nehâr: Gece ve gündüz

M

Mâbûd bi'l-hak: Hakkıyla mâbûd, ibadete müstehak
Ma'dûm: Ar.Var olmayân, yok
Mâh: F.Ay (dünyanın uydusu), ay (zaman ölçüsü)
Mahal: Ar.Yer, bölge
Mâ-i nekre: Ar.Belirsiz, mahiyeti bilinmeyen/ belirtilmeyen su
Makâmât: Ar. Makamlar
Maktûat: Ar.Kesilmiş olanlar
Mâlâyâni: Ar.Faydasız, boş söz
Mazhar: Ar.Bir şeye ermiş, ulaşmış kişi
Medâci': Ar.Yatacak yerler, yataklar
Meftûh: Ar.Açılmış
Mekr: Ar.Hile
Meks: Ar.Beklemek
Meksûb: Yüksekten dökülen, çağlayân
Men: Ar.Kimse, kişi
Menâm: Ar.Uyku, uyku mahalli
Merîh: Ar.Mars gezegeni
Mesrûr: Ar.Sevinçli
Mestûr: Ar.Örtük, örtülü, gizli
Mevcûd: Ar.Var olan
Meyyâl: Ar.Meyilli, eğilimli
Mezket: F.Mescit, itikâf/inziva mahhalli
Mısır: Ar.Şehir (Mısır ülkesi de olabilir)
Misl: Ar.Eş, benzer
Muâreke: Ar.Muharebe, vuruşma
Mudill: Ar.Saptıran
Muhalled: Ar.Ebedi kılınmış
Muîn: Ar.Yardımcı
Mukarin: Ar.Yakın, ulaşmış, bitişmiş
Mukarreb: Ar.Çok yakınlaştırılmış
Muntazır: Ar.Bekleyen
Mur: F.Karınca
Murği: F.Kuş
Mutavvel: Ar.Çok uzatılmış
Mutmainne: Ar.Sükûnete, emniyete ermiş
Muttasıf: Ar.Vasıflanmış, nitelenmiş
Muzmahil: Ar.Perişan, darmadağın, çökmüş
Müdâm: Ar.Sürekli
Müdavim: Ar.Devam eden
Müfessir: Ar.Tefsîr eden
Müheyyâ: Ar.Emre amade, hazır
Mülk: Ar.Varlık, memleket
Münevver: Ar.Nurlanmış, aydınlanmış
Münhazım: Ar.Hezimete, yenilgiye uğramış

Müsemma: Ar.İsimlenmiş
Müstağfir: Ar.İstiğfar eden, af dileyen
Müstakim: Ar.Dosdoğru
Müsteân: Ar.Kendisinden yardım istenen
Müşârik: Ar.Ortak
Müzdâd: Ar.Artmış, ziyadeleştirilmiş
Müzeyyen: Ar.Süslenmiş

N

Nâgihân: F.Ansızın
Nan: F.Ekmek
Nâsih: Ar. Nasihat eden(metinde nasihat)
Nâşi: F. Neş'et eden, yeniden vücuda gelen, yetişen, yetişmiş (metinde yabancı)
Nâzil: Ar.İnen
Nazm: Ar.Vezinli, kafiyeli söz
Nebâtât: Ar.Bitkiler
Necât: Ar.Kurtuluş
Nef': Ar.Fayda
Nevâfil: Ar.Nafile ibadetler
Nezîr: Ar.Uyarıcı, korkutucu
Niâm: Ar.Nimetler
Nimet-i uzmâ: En büyük nimet
Nîrân: Ar.Cehennem, nûrlar, nârlar, ateşler
Nişân: F.İşaret
Nohsa: M.Muska
Nuhsa- i câr: ? (Nüsha-i câr î: Geçerli nüsha?)
Nüzûl: Ar.İnmek, iniş

P

Penâh: F.Sığınak
Perribal: F.Kol-kanat (metinde sinek anlamında)
Perverdigâr: F.Tanrı
Pes: Öyleyse, imdi..

R

Recmolunmuş: Ar.Taşlanmış, lanetlenmiş
Reddeyledi: Ar.Geri iade etti
Ref': Ar.Kaldırma, yükseltme
Rehâ: F.Kurtuluş
Remil: Ar.Kum falı
Re's: Ar.Baş
Rîh: Ar.Rüzgâr
Rihlet: Ar.Yolculuk
Ru'yet: Ar.Görmek, görüş
Rûberû: F.Yüzyüze
Ruhhas-ı nâm: Ar. ? Uykuya ruhsatlı olanlar?
Rûşen: F.Aydınlık, aydın, ışıklı
Rûz-i-şeb: Gündüz gece

S

Sadr: Ar.Göğüs kafesi, göğüs
Sâil: Ar.İsteyen, dilenci, soran
Sal: F.Sene, yıl
Sâlis-işrûn: Yirmi üç
Sancamak: M.İncitmek, acı vermek
Sâni: Ar.İkinci
Saniyen: Ar.İkinci olarak
Savt: Ar.Ses
Sehhâr: Ar.Büyücü
Selef: Ar.Önce, geçen
Sem': Ar.İşitme, kulak
Sema': Ar.İşitme, dinleme
Senger: ?
Sergûn: Sergin? F.Gübre, fışkı. (*Sernigûn*: F.Tepetakla, baş aşağı)
Serîr: Ar.Sedir, taht
Sermedî: F.Sürekli, ebedi
Seyf: Ar.Kılıç
Sıyâm: Ar.Oruç
Sin: Mezar
Subh: Ar.Sabah
Suhuf: Ar.Sayfalar
Sun': Ar.Sanat, iş
Susuzmak: M.Susamak
Süfli: Ar.Alçak, bayağı
Şâd: F.Mutlu, sevinçli, şen
Şakî: Ar.Cehennemlik, ameli kötü kişi
Şârih: Ar.Şerheden
Şeb: F.Gece
Şecer: Ar.Ağaç
Şems: Ar.Güneş
Şerik: Ar.Ortak
Şetm: Ar.Sövmek
Şîr: F.Aslan
Şü'bân: Ar.Çoban?

T

Tâât: Ar.Allah'ın emrine uygun fiiller
Tâdâd: Ar.Saymak
Tafdîl: Üstün kılmak
Tahkîk: Ar.Gerçeklemek. Gerçek şu ki..
Tahkîk insan: Hakkı gerçekleştirmiş, basiret sahibi insan?
Tahlîs: Ar.Halas etme, kurtarma
Tahzîr: Ar.Korkutma
Takarrür: Ar.Kesinleşme, karara bağlanma
Ta'lîm: Ar.Öğretme
Tama': Ar.Lezzet
Tasadduk: Ar.Sadaka vermek
Tavîl: Ar.Uzun
Te'hir: Ar.Erteleme
Te'sîm: Ar. Günah işledin demek. Bir kimsenin günahkâr olduğunu söylemek.
Tearrâ: Ar.Araştırmak (taharri'den galat)
Teber: Ar.Balta
Tebşîr: Ar.Müjdeleme
Tefrik: Ar.Ayırma, farkını ortaya koyma
Tehlîl: Ar.Lâilâhe illallah sözünü çok tekrarlamak
Tekellüm: Ar.Konuşmak
Temcîd: Ar.Yüceltmek, övmek (metinde teheccüd anlamında)
Temekkün: Ar.Mekân edinmek, mekânla kayıtlı olmak
Temhîr: Ar.Mühürletmek
Tenefür: Ar.Nefret etmek
Tenvîr: Ar.Aydınlatmak
Terakki: Ar.Gelişmek
Teysîr: Ar.Kolaylaştırmak
Tezekkür: Ar.Hatırlamak, anmak
Tıb: Ar.Temiz, pak
Tulû: Ar.Doğmak (ay, güneş)
Tuyûr: Kuşlar

U

Uhrâ: Ar.Ahiret alemi, ikinci, sonra gelen
Ukûl: Ar.Akıllar
Ulûhiyyet: Ar. İlahlık, ilâh olma durumu
Ulvî: Ar.Yüce
Umûr: Ar.İşler
Urûc: Ar.Yükseliş
Usûl ü fürûu: Ar.Hem asılları hem de onlardan köken alan başkaları
Uzlet: Ar.Yalnızlık, halktan uzaklık

Ü

Ülfet: Ar.Dostluk, ahbaplık
Üzn: Ar.Kulak

V

Vâfir: Ar.Bol, çok
Vahdeten: Ar.Bir kez, bir kerede
Vahşet: Ar.Vehim, ürküntü, korku
Vâsi': Ar.Geniş
Vaz'eyledi: Ar.Koydu
Vech:Ar.Yüz, suret
Vely: Ar.İzlemek
Vildân: Ar.Çocuklar, köleler

Y

Yâd: Yabancı
Yazı: Ekili arazi
Yebkû: Ar.Ağlarlar
Yüsr: Ar.Kolaylık

Z

Zahr: Ar.Sırt, arka
Zamîr: Ar.İç yüz, gizli olan
Zarfına: Ar.İçine
Zen: F.Kadın
Zenbûr: Ar.Eşek arısı
Zevâib: Ar.Erimiş şeyler, eriyenler
Zîbeşâret: Ar.Müjdeli
Zimam: Ar.Yular, gem
Zinde: F.Diri
Zîr: F.Alt, bir şeyin altı
Zîsaâdet: Ar.Saadetli, mutlu
Ziyâ: Ar.Işık
Zübân: F.Dil, lisan
Zükûr ünâs: Ar.Erkek, kadın
Zülf: Ar.Saç
Zü'l-kemâl: Ar.Kemâl sahibi, olgun